

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1937.

Första kammaren.

Nr 25.

Lördagen den 17 april.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Föredrogs och hänvisades till bankoutsittet Kungl. Maj:ts proposition nr 288, angående vissa ändringar med avseende å statens engagemang i Werm-lands Enskilda Bank Aktiebolag.

Föredrogs och hänvisades till jordbruksutskottet den av herr *Lindbärg* m. fl. väckta motionen, nr 315, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition an-gående prisreglerande åtgärder på jordbrukets område.

Föredrogs, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran första kam-marens andra tillfälliga utskotts utlåtanden nr 3—5.

Föredrogs ånyo jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 45, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anordnande un-der år 1937 av en allmän jordbruksräkning;

nr 46, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till riks-skogstaxering och avverkningsstatistik;

nr 47, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående disponerande av avkastningen av statens hästavelsfond;

nr 48, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till kvali-tetsfrämjande åtgärder på skogsvårdens område;

nr 49, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa åtgärder för lindring i mindre bemedlades kostnader för djursjukvård; samt

nr 50, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare stats-understöd till vissa torrlägningsföretag.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtanden:

nr 11, angående regleringen för budgetåret 1937/1938 av utgifterna under riksstatens elfte huvudtitel, i vad angår anslaget till allmänna indragnings-staten; och

nr 63, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till dom-kapiteln för budgetåret 1937/1938 m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 64, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tomt för biskopsgård i Skara jämte i ämnet väckta mo-
tioner. *Ang. tomt för biskopsgård i Skara.*

Ang. tomt för biskopsgård i Skara. (Forts.)

I detta utlåtande hade utskottet hemställt, att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts i proposition nr 143 framlagda förslag samt med avslag å de likalydande motionerna I: 228 av herr F. Domö m. fl. och II: 452 av herr andre vice talmannen K. Magnusson, medgiva, att av den av folkskoleseminariet i Skara förut disponerade marken dels det enligt kungl. brevet den 9 mars 1934 i anledning av seminariets nedläggning därifrån avskilda området om cirka 6,200 kvadratmeter, å i ärendet företedd kopia av stadens tomtkarta betecknat med A, dels ock av den återstående, av småskoleseminariet i Skara nu disponerade marken ett område om cirka 1,270 kvadratmeter, å nämnda kartkopia betecknat med B, finge upplåtas till tomt för biskopsgård i Skara, under förutsättning att ett belopp av 26,780 kronor, motsvarande den sålunda upplåtna tomtens uppskattade värde, avfördes å biskopslöneregleringsfonden (kyrkofonden) och tills vidare redovisades å statens allmänna fastighetsfond.

I herr *Domös* m. fl. och herr *Magnussons* berörda motioner hade hemställts, att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts proposition nr 143.

Enligt en vid utlåtandet avgiven reservation hade herrar *Bergström*, *Johansson* i Faleberg, *Bäcklund*, *Domö* och *Magnusson* i Skövde ansett, att — enär en förflyttning av biskopsbostaden från Brunsbo till Skara skulle medföra ökade byggnadskostnader och bryta en värdefull tradition — utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, med bifall till herr *Domös* m. fl. och herr *Magnussons* i Skövde motioner (I: 228 och II: 452), avslå Kungl. Maj:ts ifrågavarande proposition nr 143.

Herr **Bäcklund**: Herr talman! Fråga har uppkommit om flyttning av biskopens i Skara stift bostad från biskopsbostället Brunsbo i Skånings-Åsaka socken till Skara stad. Med anledning av den proposition, som omhandlar den saken och som gäller upplåtelse av en tomt i Skara, ha sju stycken ledamöter i denna kammare från stiftet väckt motion om avslag å Kungl. Maj:ts proposition, och en medlem av andra kammaren — dess andre vice talman — har motionerat om samma sak. Vi äro alltså åtta riksdagsmän från stiftet, som ha ansett, att den föreslagna anordningen icke är lämplig.

Det är en sexhundraårig tradition, som binder skarabiskopen vid Brunsbo. Biskopslängden upptager en hel rad av vår kyrkas och vår kulturs främste. Jag erinrar blott om namnet Jesper Svedberg. Under hans tid var Brunsbo och Skara vårt lands kanske främsta kulturcentrum. Denna tradition är för värdefull för att utan tvingande skäl brytas, men sådana skäl föreligga ej.

Lekmän och präster äro ganska enstämmigt emot förslaget. Till och med i Skara stad är flertalet emot att bryta traditionen. Domkapitlet har fullgoda lokaler i Skara. Brunsbo kan för billigare kostnad om- och tillbyggas, i vart fall kan man lika billigt bygga nytt i Brunsbo som i Skara. Det har hittills icke framlagts något förnuftigt förslag om att disponera Brunsbo, i fall biskopen skall flytta därifrån. Det har visserligen sagts, att en kristlig ungdomsorganisation skulle kunna hyra Brunsbo, men det ligger i vida fältet. Det är inte alls säkert, att något sådant kommer att ske.

Kostnaden för om- och tillbyggnad av Brunsbo uppgår till 125,000 kronor. Kostnaden för nybyggnad med tomt i Skara går till över 200,000 kronor, ja kanske till 250,000 kronor. Brunsbo måste under alla förhållanden belasta kyrkofonden med underhåll. Även om biskopen icke vill bo på Brunsbo, kan ju byggnaden där inte få vara utan reparationer och underhåll, som draga dryga kostnader.

Det har också talats om breddning av en bit väg från allmänna landsvägen mellan Skara—Skövde fram till Brunsbo. Ja, den vägen behöver ju breddas

Ang. tomt för biskopsgård i Skara. (Forts.)

under alla förhållanden, vare sig biskopen bor där eller inte — det gagnar ju även andra än biskopen, nämligen arrendatorn, grannar m. fl., som använda den vägen.

Jag tycker, att man skall ha mycket starka skäl för att flytta biskopsbostaden från Brunsbo, då det, som jag förut nämnt, finnes en sexhundraårig tradition för att biskopen skall bo där. Och jag tror, att flertalet inom länet blevo väldigt förvånade, när en domprost från annat håll, som kom till Skara och blev biskop där, inte ansåg sig kunna bo på Brunsbo, där hans föregångare ju kunnat bo utan att klaga däröver på något som helst sätt. Det är ju inte längre från Skara till Brunsbo än 3 kilometer en väg och 4 kilometer en annan väg, så det är ju intet nämnvärt avstånd. Det finnes för övrigt ungefär analoga förhållanden i Växjö stift. Biskopen där bor visserligen kanske inom stadens hank och stör, men långt utanför själva stadsbebyggelsen. Där ligga expeditionslokalerna också i biskopsgården, men så är ju inte fallet i Skara stift, utan där ligga expeditionslokalerna för domkapitlet, stiftsjägmästaren o. s. v. i Skara stad. Därför finnes det ju intet skäl för allmänheten att besöka Brunsbo, i varje fall inte i någon större utsträckning.

Jag tycker, att man här inte borde gå med på Kungl. Maj:ts förslag. Det finnes inte tillräckliga skäl att ta ifrån folkskoleseminariet en del av dess trädgård — detta har man också protesterat emot — och till biskopsgård använda ett tomtområde på mellan 7 och 8 tusen kvadratmeter. Det är ju ganska mycket för en enda tomt, i en stad — det måste den tycka, som har ägnat sig något åt tomtregleringar. Därför ha vi motionärer ansett, att Kungl. Maj:ts förslag inte bör bifallas, och detsamma anse fem reservanter från statsutskottet.

Det är klart, att man här kan invända: det är Kungl. Maj:t, som fattar beslut om bygget. Men därtill behöves det ju i alla fall pengar, även om man tar dessa pengar från kyrkofonden, och jag tycker det är alldeles för dyrt även om det gäller en biskop att uppföra en bostad, som kostar över 200,000 kronor, när vederbörande på Brunsbo, där traditionen finnes kvar, för ungefär 100,000 kronor lägre pris kan få en bostad, som, såsom jag antar, är precis lika bra för sitt ändamål.

Jag ber med detta, herr talman, att få yrka bifall till den vid statsutskottets utlåtande nr 64 fogade reservationen, som överensstämmer med de i ärendet väckta motionerna.

Häri instämde herr *Johansson, Johan*, och herr *Björck, John*.

Herr **Svensson, Martin**: Jag har inte deltagit i den förberedande behandlingen av detta ärende på avdelningen, men finner mig dock föranlåten att här säga några ord för att motivera statsutskottets ståndpunkt.

Frågan om biskopshus i Skara har nu blivit aktuell. Den bostad, som biskopen för närvarande har, nämligen Brunsbo, ligger på rätt långt avstånd från Skara och är, efter de upplysningar, som lämnats av de ledamöter av statsutskottets andra avdelning, som varit på platsen, i ganska bristfälligt skick. Det framgår ju också av propositionen, att om Brunsbo skall kunna bli en ändamålsenlig bostad för biskopen så kräves det ganska betydande reparationskostnader, beräknade till ungefär 125,000 kronor. — Nu föreligger här en framställning från Kungl. Maj:t om att genom förvärvande av tomt inom Skara stad bereda möjlighet för byggande av biskopsbostad där. De härför beräknade kostnaderna ställa sig visserligen något högre, än om man nöjer sig med en reparation av den nuvarande biskopsbostaden i Brunsbo, men de fördelar, som vinnas, äro avsevärda. Genom att biskopen bor i Skara har han lättare att utöva sin ämbetsgärning, och allmänheten har också lättare att

Ang. tomt för biskopsgård i Skara. (Forts.)

komma i kontakt med biskopen. Det framgick också av de upplysningar, som lämnades i utskottet, att även om man reparerade Brunsbo, så komme det inte att bli en tidsenlig och bekväm byggnad, utan den komme att bli i många avseenden obekvä. När det här av den föregående talaren gjorts en jämförelse mellan biskopsgården i Växjö, Östrabo, och Brunsbo, vill jag påpeka, att Östrabo ligger alldeles invid stadskanten och mycket nära domkyrkan, och det kan, såvitt jag förstår, inte tänkas någon mera bekväm och lämplig plats för biskopsbostad i Växjö än den nuvarande. I det fallet är det stor skillnad mellan Östrabo och Brunsbo.

Det har mycket slagits på den strängen, att här finnas traditioner, som man borde bevara, då Brunsbo som biskopssäte är ungefär 600 år gammalt. Ja, men vi ha väl ändå inte den uppfattningen, att det finnes vissa platser, som äro så sakrosankta, att man endast för den skull bör bevara dem för sådana ändamål som detta.

Jag har inom utskottet, då jag lyssnat på skälen för och emot, fastän jag från början var ganska sympatiskt stämd för motionen, kommit till den motsatta meningen och alltså anslutit mig till den kungl. propositionen och till statsutskottets majoritet, och jag skall be, herr talman, att få yrka bifall till statsutskottets hemställan.

Herr **Bergström**: Då jag liksom — enligt vad jag förmodar — de flesta av oss har en stark känsla för traditionen och allt gammalt och fornt, har jag livlig förståelse för Skarastiftsbornas inställning i denna fråga, men det är inte ensamt den känslan, som gör, att jag håller före, att den gamla biskopsgården Brunsbo borde bibehållas såsom bostad åt biskopen i Skara.

Herr Bäcklund har påpekat de olika kostnadsberäkningarna. Jag kunde i stort sett instämma med honom, men jag skall bara göra en liten jämförelse. Byggnadsstyrelsen har beräknat byggnadskostnaderna till 230,000 kronor, men efter invändningar, som vi kunna läsa om i propositionen och utskottets utlåtande, från kammarkollegium och statskontoret, har byggnadsstyrelsen räknat ned beloppet till 177,000 kronor. Statsutskottet har fast uppmärksamheten på, att det beloppet kunde ytterligare beskäras, och man kan ju tänka sig, att det kan komma att ske. Låt oss säga, att det stannar vid 170,000 kronor. Men därtill kommer ju, som herr Bäcklund påpekade, kostnaden för iordningställande av den gamla biskopsgården på 42,000 kronor. Den skall alltså läggas till de 170,000, och då äro vi uppe i 212,000 kronor, noga räknat. Man skulle kunna minska den utgiften med 87,000 kronor, ifall, som är framkastat, den gamla biskopsgården ombyggdes till en modern biskopsbostad. Genom en sådan anordning, d. v. s. genom att ombygga biskopshuset, skulle man alltså kunna vinna, dels att man inte behöfde göra våld på stiftsbornas traditionskänsla, och dels skulle man spara mellan 80 och 90 tusen kronor. Det är ju även för staten ett avsevärt belopp. Och dessutom skulle den stora tomten på 8,000 kvadratmeter finnas tillgänglig för statens andra nödvändiga behov. — Ja, det är på de grunderna, herr talman, som jag har anslutit mig till reservanterna, och jag ber att få instämma i yrkandet om bifall till reservationen.

Herr **Björkman, Gustaf Adolf**: Herr talman! Det är några ord i den korta reservationen, som ha givit mig anledning att drista mig att stiga upp i talarstolen för att yttra mig i detta ärende. Det är de ord, som lyda så, att det här gäller att bevara »en värdefull tradition». Innan jag emellertid vågar bygga något på dessa ord, är det ju givet, att jag måst tänka på, om de kunna svara emot den reella verkligheten, och att man alltså icke ställer traditionen

Ang. tomt för biskopsgård i Skara. (Forts.)

så högt, att den kan förstöra vanliga praktiska värden. Jag har emellertid icke funnit, att det är något skäl till farhåga därför. Från herr Bäcklunds och herr Bergströms sida har påpekats just själva kostnadsfrågan, och därvidlag synes mig klart, att om man bibehåller biskopsgården i Brunsbo och ger denna den värdiga tillbyggnad och ombyggnad, som behöves, så blir det en betydlig kostnadsminskning för det allmänna. Jag behöver icke upprepa de siffror, som de av mig omnämnda talarna ha framlagt, och vilka siffror för övrigt stå i betänkandet, och för mig är det tydligt, att kostnadssynpunkten ingalunda talar obestriddligt till förmån för Brunsbos nedläggande såsom biskopssäte och överflyttande av biskopsbostaden till Skara.

Det talas om svårigheten med kommunikationerna, men de äro väl icke så svåra nu med de kommunikationsmedel, som finnas — bilar och annat, ej minst telefonförbindelsen —, att det avstånd på 4 kilometer eller på 3 kilometer, om man tar den mindre vägen, bör verka i någon mån avskräckande. Visserligen förstår jag innerligt väl, att biskopen nu behöver vara oftare inne i staden än förut, därför att det hålles stiftsnämndssammanträden och kanske oftare domkapitel o. s. v., men då bör icke den lilla biten gångväg på 3 kilometer eller en bilväg på högst 4 kilometer — som vi hört skulle den vägbiten bli förbättrad — verka avskräckande. Det gäller ju 3, 4 minuters bilresa.

Jag kommer således därefter, att jag anser att man har rättighet att taga fasta på vad som ligger i den »värdefulla traditionen». Och då må det förlåtas, att ytterligare härom sägas några ord. Vi ha ju i år haft så många långt utdragna kulturella debatter här, vi ha talat om kyrkohandboken, vi ha talat om historieundervisningen, vi ha talat om obligatoriska civiläktenskap, och då har även jag många gånger tänkt att säga min mening, men jag har tegat för att icke förlänga debatten. Nu ber jag emellertid att få ta kammarrens uppmärksamhet i anspråk med några ord just om traditionen och därvid som så många andra i de av mig nyss nämnda debatterna så att säga lufta mina känslor. Traditionen är ju till dels en känslsak!

Ja, traditionen kan ju vara av allmän känslobetoning, det har omvittnats från många håll — men därtill kommer naturligtvis den speciella känsla av tradition, som är bunden vid de lokala intressena. Vi se exempel härpå, när vi komma till Geijersgården i Ransäter, till Onkel-Adamsgården i Linköping, liksom vi glädja oss att Lings ungdomshem nu håller på att iordningställas. Men i dessa fall är det enbart personliga minnen det gäller, men här vid Brunsbo ha vi en levande tradition i en levande miljö, så länge biskopssätet är förlagt dit. Då frågar jag: Vad innebär nu detta? Jo, det innebär, att vi kunna få ha kvar ett av våra två gamla biskopssäten. Ty detta är ej en stadsbostad utan ett gammalt *biskopssäte*, där, som herr Bäcklund sade, minnen finnas av en rad av kyrkans och kulturens allra främsta stormän. Brunsbo har ju, som det sades, varit biskopssäte i 600 år, ända från biskop Brynulfs tid, och det ligger på den urgamla biskopsgårdens grund. Att den sedan byggts om är ej något förminskande på traditionen av att här är det gamla biskopssätet. Ja, på detta biskopssäte ha många framstående män levat och dött. Jag läste en gång i herdaminnena om en biskop på Brunsbo, som för ett par hundra år sedan där slutade sina dagar med de orden: »Jag är ingen biskop mer här i världen.» Och av de gamla stormännen behöva vi blott nämna några, som redan anförts här, Jesper Svedberg och Haquin Spegel. Kanske var det på Brunsbo Haquin Spegel tog upp den viktiga frågan, att hela den svenska allmogen skulle lära sig läsa innantill. Av den nya tidens biskopar kunna vi nämna biskoparna Weidman och hans efterträdare, torparsonen Sven Lundblad. Tänk på den vackra historien om att en duktig scholaris i Skara, Sven Lundblad, som var känd av eforus som en lovande yngling, kom ut med mat-

Ang. tomt för biskopsgård i Skara. (Forts.)
säck till sin fader, som arbetade på ett bygge på Brunsbo. Biskopen fick syn på honom och bjöd honom något och sade de kända orden: »Ja, sådant skall du också få, när du blir biskop på Brunsbo.» Och torparsonen blev också biskop på Brunsbo.

Att jag, herr talman, vågat lägga mig i dessa stiftsfrågor för Västergötland beror väl på att mina förfäder, bondeståndsriksdagsmän och andra jordens brukare, ha under långliga tider haft sina gårdar där. Gårdarna, av mig ofta besökta, äro alltjämt i släktens händer. Därför har jag vid läsning av historia och memoarer särskilt fäst mig mycket vid vad jag läst från Västergötland och västgötastiftet. Jag har då läst Johannes Sundblads många Skaraböcker, biskop Beckmans skildringar från Brunsbo, Gunnar Wennerbergs Skarabrev och mycket annat. Av dessa skildringar framgår, att Brunsbo ständigt varit något särskilt för västgötarna. Ja, så långt att Wennerberg skriver om att läroverkspedellen skall ha bröllop på Brunsbo!

Sedan vill jag berätta en egen erfarenhet. När jag tog studenten hade vi en rektor, som varit Skarabo. Vid kvällens festlighet sade han: »När jag sett ert långa tåg här, studenter, då minns jag så väl, när jag fick den vita mössan, men det var ett längre tåg. Då tågade vi — och nästan hela staden var med oss — ut till Brunsbo, där eforus talade till oss.»

Får jag också tillägga och det är väl av reellt, demokratiskt intresse, att det i mina böcker även står, att en hel del prästkandidater under kortare eller längre tid fått vistas på Brunsbo under sin utbildningstid och därunder kommit i bättre kontakt med biskopen. Detta har kunnat ske å det avskilda biskopssätet. Hos biskopen i staden lär det väl ej förekomma.

Jag borde icke tala längre om dessa minnen, som naturligen passa bättre i en uppsats än i ett tal. Men innan jag slutar, vill jag nämna vad som står för mig från det jag i går såg i herdaminnena. Där finns en fotografisk kopia av ett brev av Jesper Svedberg, vilket slutar i den gamla siratliga stilen med följande ord: »Gudi befallandes Eder är jag Eder hörsammaste tjänare Jesper Svedberg. Scriptum Brunsbo anno 1723.» Och så till allra sist ett nästan personligt Brunsbominne. Det levde en biskop på Brunsbo, som efter 40 Brunsboår där dog i mitten av 1870-talet. Från hans efterlämnade hustru har jag så att säga Brunsbominnen. Biskopen var stående på förslag till ärkebiskop, erbjuden att erhålla ämbetet, men sade sitt bestämda nej. Och sitt brev till högsta vederbörande slutade han med orden: »Jag älskar lugnet och skuggan.» Det var tydligen Brunsbo han ej ville lämna med dess traditioner. Men detta betydde icke på något sätt, att han levde ett bekvämligt liv där, utan han var känd som en bland de mest nitiskt och allvarligt arbetande.

Med vad jag nu tillåtit mig säga, herr talman, har jag motiverat, varför jag yrkar bifall till reservationen.

I detta anförande instämde herr *Sandegård*.

Herr statsrådet **Engberg**: Föga anade jag, herr talman, när jag för ett par år sedan var och tittade på lokaliteterna i Brunsbo, att spörsmålet om biskopshusets eventuella förflyttning och förläggning till Skara skulle komma att utlösa en så lysande vältalighet som den kammaren nyss bevittnat i den djupsinniga oration över traditionen och dess betydelse, som den senaste ärade talaren levererade. Skulle man följa de synpunkter, som den siste ärade talaren anlagt, då frågar jag mig: När skulle vi våga flytta på en gammal prästgård i det här landet? Jag har ju dock som eklelesiastikminister nu i åtskilliga år oupphörligt haft uppe spörsmål om prästgårdars förflyttning och förläggning till lämpligare ställen, prästgårdar med mycket gamla traditioner. Säkerligen

Ang. tomt för biskopsgård i Skara. (Forts.)

skulle någon gammal kalenderbitare, om han velat forska i arkiven, kunnat få fram minnen och gestalter ur det förflutna där, liksom den föregående ärade talaren beträffande Brunsbo. Kanske skulle man också där kunna erinra sig någon kvinna, med vilken man varit barndomsvän o. s. v., och därur hämta motiv för att sätta sig emot en förnuftig åtgärd.

Det föreföll, som om herr Björkman levde i den föreställningen, att därute på Brunsbo bor vad de gamla latinarna brukade kalla en *genius loci*, en ställets ande, någon mystisk företeelse, som har injagat både vördnad och skräck hos honom till den grad, att han nu vill sätta sig emot statsutskottets förslag att företa den omflyttning, som sunt förnuft utpekar.

Saken är nämligen den, att därute på Brunsbo har varken Spegel eller Svedberg bott, som man tycks föreställa sig här i kammaren. Sviker inte mitt minne så dog Jesper Svedberg år 1735 och Spegel 1714. Men huset på Brunsbo är tidigast uppfört ungefär vid Svedbergs död, i mitten av 1730-talet. Man kan tryggt säga, att ingen av de båda har bott i de nuvarande lokaliteterna. Ty ni mena väl inte, mina herrar, att de möjligen bott i den gamla källaren under huset, vilken verkligen härrör från 1400-talet och ursprungligen torde ha tjänat vissa försvarsändamål.

Vad biskopen i Skara som stiftschef behöver är en modern bostad i närheten av de institutioner, han dagligen skall ha befattning med. Han behöver dagligen nås av stiftets prästerskap. Mena nu herrarna, att det är rimligt, att prästerskapet i Skara stift, när det vill träffa stiftschefen, inte bara skall fara till stiftsstad, utan sedan också kosta på sig skjuts på den mycket dåliga vägen ut till Brunsbo med bil eller vad det nu kan vara? Mena herrarna, att biskopen, som dagligen behöver stå i kontakt med sitt domkapitel — jag fäster uppmärksamheten på att genom domkapitelreformen har denna dagliga kontakt mellan biskopen och hans kapitel blivit ännu mera önskvärd — skall behöva färdas denna långa väg var gång? Eller låt oss tänka på hans befattning med stiftsnämnden! Rikets samtliga biskopar sitta ju som ordförande i stiftsnämnderna. I denna har biskopen fått en rad nya angelägenheter, och människor behöva träffa honom i ecklesiastiska boställsfrågor i hans egenskap av ordförande. Mena herrarna, att alla dessa skola tvingas fara ut till Brunsbo för att träffa honom, eller att han dagligen skall ge sig in till Skara för sådana ärenden? Jag finner det för min del alldeles orimligt, och jag vet, att när statsutskottets andra avdelning besökte Brunsbo — vilket också omtalas i utlåtandet — kom man till alldeles samma resultat som jag har kommit till, att den enda rimliga och praktiska lösningen av denna fråga är, att när man nu har tillgång till en del av seminarietomten och den är lämplig, man där uppför ett nytt biskopshus.

Den slutliga kostnaden för detta är det svårt att nu uttala sig om, ty det blir ju Kungl. Maj:t, som ytterst fastställer den, eftersom det här gäller medel, som riksdagen inte har att anvisa. Det är möjligt, att den uttalade önskan, att det må bli billigare, kan tillmötesgås, och då bör den tillmötesgås. Men jag fäster uppmärksamheten på att den summa, det kommer att kosta att bygga ett nytt biskopshus på Brunsbo, inte blir så ringa. Först och främst finns det ingen vattenledning därute. Biskopen har fått reda sig med en gammal brunn. Det finns inga bekvämligheter av något slag, alltså inte heller några avloppsledningar, som sålunda bl. a. måste anläggas. Allt i allt, om där skall uppföras ett hyggligt bostadshus för biskopen, så blir kostnaden, såsom här också erinrats om i utredningen, minst 125,000 kronor. Den torde, om kostnaden för vägförbättringen medräknas, sannolikt komma att bli ännu högre.

Är det inte då rimligare, att herr Björkman får ha kvar de byggnader, i vilka han hör minnets vindar susa? Låt dem stå därute, så kunna herr Björk-

Ang. tomt för biskopsgård i Skara. (Forts.)

man och andra, som intressera sig för traditionen, göra en vallfärd också till Brunsbo, när de komma till Skara, och då kunna de uppleva allt detta, som ville frambrista i hans hyllning till traditionen. Är inte det bättre än att man utplånar dessa byggnader? Ty herr Björkman bör erinra sig, att ingen av dessa gamla byggnader blir kvar, därest man skall låta biskopen stanna kvar på Brunsbo, utan då jämnas allt ned ovanom den där medeltida källaren. Annat är inte möjligt. Jag frågar honom då, om han tycker det vara rimligt att förorda ett alternativ, som på en gång bevarar de gamla olägenheterna och tar bort de byggnader, till vilka han knutit så mycket av den vackra lyriken i sitt anförande.

Jag vädjar till kammarens sunda och praktiska omdöme att följa statsutskottets förslag. Det innebär en lösning, som är tidsenlig och förnuftig, och den kränker inte på något sätt traditionen, ty traditionen lever kvar i Brunsbo, och den kommer att leva kvar. Man kränker den inte på något sätt genom att stiftschefen placeras lokalt, där han hör hemma och där han med hänsyn till sin dagliga gärning också bör vistas.

Herr Bergman: Herr talman! I utskottets utlåtande finner man följande påstående: »Utskottet har övertygat sig om att den nuvarande biskopsbostaden i Brunsbo ej är i sitt nuvarande skick tjänlig för sitt ändamål. Kostnaderna för att nöjaktigt iståndsätta biskopsbostaden bliva så pass höga, att alternativet att förlägga bostaden till Skara synes både med hänsyn härtill och i betraktande av olägenheterna i övrigt av att bibehålla bostaden i Brunsbo vara att föredraga.» Om man så går till den föregående utredningen, finner man, att kostnaderna för att bygga ett nytt biskopshus i Skara först beräknats till 230,000 kronor och sedan prutats ned till 200,000. På ett annat ställe står, att byggnadsstyrelsen icke för sin del haft något att erinra mot att den nuvarande byggnaden i Brunsbo disponeras på visst föreslaget sätt — för användning av Skara stifts ungdomsråd. Styrelsen ansåge, heter det, att kostnaderna för byggnadens iordningställande för ändamålet kunde beräknas till 42,000 kronor. Till bruk för sådant kyrkligt och allmännyttigt ändamål skulle Brunsbo alltså kunna iordningställas för 42,000 kronor. Men att iordningställa gården, så att den kan bli en användbar bostad för biskopen, det skulle, heter det på ett annat ställe, kosta 125,000 kronor. Det måtte vara en oerhörd skillnad mellan de anspråk, som man anser biskopen böra göra på sin bostad, och de anspråk som ställas på byggnaden, om den skall användas för det andra ändamålet. Det är svårt att inse, att skillnaden skall behöva vara så stor. Men även om man håller sig till den högsta tänkta summan 125,000 kronor för iordningställande av Brunsbo som biskopsgård, blir det i alla fall betydligt dyrare att bygga i Skara, allra minst alltså 75,000 kronor dyrare.

Nu har statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet förordat det senare alternativet. Han är i allmänhet benägen för att låta bygga nya hus — det ha vi som arbetat i denna byggnad, nyligen fått ett påtagligt vittnesbörd om —, och han är ju flott och generös till sin natur, så att han frågar inte efter vad det kostar. Men när han gör gällande, att det skulle vara orimligt, att prästerna i Skara stift skulle behöva underkasta sig promenaden eller skjutsen till Brunsbo, när de skola tala med sin biskop vid något tillfälle då han icke kan träffas i Skara, och att det skulle vara svårt för biskopen också, som skall stå i ständig förbindelse med sitt domkapitel, att behöva bo tre eller fyra kilometer från Skara, så förvåna vi oss över att detta skall vara så förfärligt svårt i våra dagar med nutida kommunikationer, som äro så ofantligt mycket bättre än de kommunikationer, man hade att tillgå under före-

Ang. tomt för biskopsgård i Skara. (Forts.)

gående 600 åren, då det likväl gick utan klagan från vare sig präster eller biskop.

Herr statsrådet sade, gent emot den pietetsfulle herr Björkman, att man kan leta upp alla möjliga prästgårdar och andra kulturbyggnader i vårt land, där herr Björkman kan finna minnen, vilka hans känslor bjuda honom bevara. Det är naturligtvis fullkomligt riktigt. Det är säkerligen inte för vare sig herr Björkman eller någon annan fråga om att bevara vilka gårdar, inte ens vilka prästgårdar som helst. Men om man skulle vilja förgripa sig på Tegnér's Östrabo eller på komministergården i Råshult, där Linné som gosse larvat bland blommorna i sin faders trädgård, då blir det en annan sak. Här gäller det nu Sveriges äldsta oavbrutet bibehållna biskopssäte, och det står i full paritet med de anförda exemplen, prästgårdarna, om det inte står i ännu högre klass, vad pietetskänslorna och de historiska traditionerna beträffar, åtminstone i bygderna kring Väneren.

Nu säger herr statsrådet, att den nuvarande byggnad, som finns på Brunsbo, är byggd först långt in på 1700-talet, och i dess rum skulle således icke Jesper Svedberg ha bott. Swedenborg var ju son till Svedberg, och han har väl då inte heller växt upp just i den byggnaden. Det må vara riktigt, men det har bött märkliga kulturpersonligheter där även senare, förtjänta att ihågkommas. För övrigt är det inte byggnaden i och för sig, som är så helig för oss, som hålla på det gamla Brunsbo, utan det är själva platsen. Det ligger någonting i det där talet om *genius loci*, som herr statsrådet anförde. I Gamla Uppsala finns det väl nu ingen byggnad kvar, där Sveriges konungar bott på den tiden, då de residerade där; det finns där överhuvud icke någon byggnad kvar från hednatiden, men det hindrar inte, att själva platsen är omgiven av en helgd, som gör, att man inte skulle vilja ha den ändrad på vad sätt som helst. Det är ur sådana synpunkter som jag tror, att man ej bör bagatellisera pietetsskälerna. Därtill komma kostnadsskälerna, som ju annars bruka inverka på statskottet och riksdagen. Ty hur man än räknar, blir det dock mycket billigare att bibehålla och iordningställa biskopsbostaden vid Brunsbo än att bygga ett nytt hus i Skara.

På grund av dessa skäl tillåter jag mig yrka bifall till reservationen.

Herr Olsson, Oscar: Herr talman! Jag får säga, att jag också är bekajad med stor sentimentalitet inför gamla historiska byggnadsverk, kanske lika stor som herrar Björkmans och Bergmans, och jag är kanske också bekajad med lika liten vördnad för nya biskopar och deras synpunkter som herr Björkman. Följaktligen var jag egentligen predestinerad, när jag reste med statskottets avdelning till Skara, för att slå ett slag för gamla Brunsbo, men det blev ingenting av, och jag tror inte, att det skulle blivit någonting av för någon, som fått se Brunsbo, sådant det nu är. Statsrådet talade om en byggnad från 1730-talet. Ja, det är möjligt, att det finns något kvar av den byggnaden, men sedan biskop Keijser byggde sitt förfärliga torn på den där anskrämligheten, kan jag inte begripa, att någon människa överhuvud taget kan tänka sig, att det skulle vara någon djupare pietet förbunden med en sådan byggnad som denna. Följaktligen tror jag, att man i detta fall skall taga något litet mer hänsyn till den levande biskopen än till det gamla rucklet, som står där och som visst inte i något hänseende för någon människa, som har sett det kan verka lockande eller förmå någon att önska, att det skall finnas.

Jag får således säga, att det enda, som skulle bli kvar av traditionen, skulle vara namnet Brunsbo, om det skulle uppföras en ny biskopsgård där. Jag tycker ändå, att det vore att offra litet för mycket åt en sentimentalitet, som nog inte gärna allvarligt kan göra anspråk på det vackra namnet pietet.

Ang. tomt för biskopsgård i Skara. (Forts.)

Beträffande de kostnadsfunderingar, som herr Bergman gav sig in på, är det ett par saker och ting, som också böra beaktas. I de 125,000 kronorna inräknade han inte vägbygget, och vägbyggen kosta ju alltid en del, även om det bara gäller ett par kilometer, som det här är fråga om. Skall biskopen kunna komma fram till den nya vägen, måste det där vägstycket läggas om. Det kostar pengar. Kostnadssumman blir således mer än de 125,000 kronorna.

Vad sedan de 42,000 kronorna till den nya stiftelsen beträffar, vill jag fästa herr Bergmans och kammarens uppmärksamhet på att vi inte taga någon ståndpunkt till den frågan i dag. Jag opponerar emot att staten i detta fall skall ikläda sig kostnader för ett kyrkligt ungdomshem eller vad det nu kan vara i den stilen. Under alla förhållanden kunna vi ju vänta med den diskussionen, tills den frågan föreligger här inför riksdagen. Det är väl inte heller så säkert, att de där ombyggnadskostnaderna skulle få betalas helt och hållet av staten.

Undantaga vi enligt affärskutym värdet av Brunsbo, så skulle vi ju rentav kunna komma fram till betydligt lägre siffror för det nya huset än man anfört här.

Vad för övrigt angår ironiseringen över skillnaden mellan att ge ut 42,000 kronor för att göra Brunsbo lämpligt för en stiftelse och 125,000 för att göra det till ett biskopssäte, så får kanske herr Bergman ändå medge, att om det är fråga om en stiftelse med samlingsrum och sovsalar för kyrklig ungdom och dylikt, bör detta kunna arrangeras för rätt låga kostnader. Därtill kommer, att när det gäller att ställa i ordning för ett sådant praktiskt behov, behöves man inte alls tänka på exteriören och alla de förändringar, som kunna komma i fråga där. Den saken kunna vi således lämna å sido.

Däremot är jag lika livligt övertygad som herr Bergman om att det inte är så sympatiskt att bygga en biskopsbostad för 200,000 kronor. Det tycker jag inte är trevligt; det motsvarar en hyra, som går bra nära upp till generaldirektörlön. Jag tycker, att även de, som ha större pietet för biskopar än jag, borde kunna anse, att det är bra dyra byggen. Men det är inte heller den saken, vi skola besluta om i dag; den saken få vi gräla om senare. Statsutskottet har nog sagt ifrån, att här bör man titta på kostnadsprogrammet en gång till. När den saken kommer för riksdagen, kan det hitta på att hända, att herr Bergman och jag finna varandra. I dag är det bara fråga om var biskopssätet skall ligga — jag hoppas, att kammaren är snäll och beaktar det. De stora byggnadskostnaderna och allt det där kunna vi således nu skjuta åt sidan. Vad det i dag gäller är: skall biskopen, som har sin dagliga gärning i Skara, bo i staden, eller skall han bo tre kilometer utanför denna? Det är det saken gäller i dag. Sedan kan man ju säga: »Ja, kostnadsspöket står där ändå», o. s. v. Men spöken skall kammaren inte låta skrämman sig av.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Ström, Torsten: Herr talman! Det är ett antal skaraborgare, som ha väckt motion i båda kamrarna och yrkat avslag på Kungl. Maj:ts framställning i fråga om biskopsgårdens förflyttning till Skara. Statsrådet Engberg har här redogjort så pass utförligt för saken, att inte någonting är att tillägga. Jag tillhör, herr talman, de skaraborgare, som anse, att man bör gå den väg, som Kungl. Maj:t har föreslagit.

Anledningen till att jag begärt ordet är egentligen, att herr Bäcklund handskats litet lättvindigt med siffrorna. Han säger, att det blir 100,000 kronor dyrare att bygga i Skara än att behålla biskopssätet ute på Brunsbo. Här uppges, att en ombyggnad av Brunsbo skulle röra sig om 125,000 kronor och att de senaste kostnadsberäkningarna för det andra alternativets del, vilka äro

Ang. tomt för biskopsgård i Skara. (Forts.)

uppgjorda i samråd med biskopen i Skara, skulle röra sig om 177,000 kronor. Läger man till den förra summan kostnaden för iordningställande av vägen från Brunsbo och ut till stora landsvägen, kommer man upp i en kostnadssumma, som gör, att det inte kommer att skilja på mer än kanske 30 à 40,000 kronor, om man förflyttar biskopsbostaden till Skara.

Jag delar statsrådets uppfattning, att det är nödvändigt, att biskopen bor i Skara. Hans ämbetsgöromål äro ju nu helt andra än tidigare. Jag har samtalat med ledamöter av stiftsnämnden i Skaraborgs län, och de äro av den övertygelsen, att denna förflyttning bör äga rum. Jag går sålunda emot de skaraborgare, som ha motionerat i ämnet, och ansluter mig till statsutskottets uppfattning och Kungl. Maj:ts förslag.

Jag ber att få yrka bifall till det här föreliggande utlåtandet.

Herr Domö: Herr talman! Här föreligger ju en ganska enastående situation, i det att övervägande delen av Ortsrepresentationen från Skara stift i riksdagen ber att få slippa ett anslag av den omfattning, som Kungl. Maj:ts förslag innebär och utskottet förordar. I regel brukar det ju vara så, att det är Ortsrepresentationen, som vill ha anslag, medan regeringen och riksdag få vara återhållande. Att herr Torsten Ström icke delar vår uppfattning, gör inte så stor skillnad — med hänsyn till vårt antal blir han bara undantaget, som bekräftar regeln.

Herr Torsten Ström tog upp till mera ingående dryftande spørsmålet om kostnaderna, och även herr Olsson var inne på detsamma. Man säger, att vägen kostar mycket att ställa i ordning. Men det är ju dock på det sättet, att den väg, som nu går till Brunsbo, är till något mer än en tredjedel enskild väg, vari andra fastigheter också ha del. Om man breddar denna väg där, skola dessa fastigheter deltaga såväl i anläggningen som i underhållet av densamma. Men därtill kommer, och det är det viktigaste, att det är mycket lätt att komma med en ny väg ned till stora landsvägen, en ny väg, som också andra fastigheter få deltaga i kostnaderna för. Ordmandet av väg till biskopssätet i Brunsbo kommer alltså inte att spela den stora roll, som man kan tro av herr Olssons yttrande.

Medan jag erinrar mig herr Olssons yttrande, att vi inte nu skola taga ställning till frågan om Brunsbos framtida användning i händelse av biskopssätets förflyttning, vill jag säga — med tanke på den ton, som gick igenom herr Olssons anförande i denna del — att om vi, utom att vi nu få se biskopssätet mot vår vilja flyttat till Skara, därtill skola få se Brunsbo som en ödegård, som staten inte känner ansvar för, då blir det för oss ännu smärtsammare med förflyttningsbeslutet.

Herr Olsson sade vidare, att alla, som sett Brunsbo, äro med på en förflyttning. Vill herr Olsson göra gällande, att vi alla, som skrivit på ortsmotionen, varken ha sett Brunsbo eller sökt sätta oss in i vad det här gäller? Det är en något onödig insinuation, herr Olsson.

Det fanns en tid, då man var mycket angelägen om att göra prästgårdar och kyrkor så att säga moderna. Den tiden är i färsk hägkomst, icke minst inom Skara stift, där vi från den tiden ha minnen i form av banala kyrkor och disponentvillor som prästgårdar. Tack vare att den smakriktningen fick göra sig alltför bred även i Skara stift, har där kanske skapats en opinion och en stämning emot att i onödan rasera och nybygga kyrkor och prästgårdar — och nu det gamla biskopssätet. Jag vågar påstå, att just detta, att man vill avvika från gamla traditioner och avskaffa Brunsbo som biskopssäte, är ett återfall i den nyss av mig kritiserade tiden med bristande sinne för pietet och tradition. Vi motionärer från stiftet ha ingen önskan att biträda därvid. Nu dömer man

Ang. tomt för biskopsgård i Skara. (Forts.)

ganska hårt den tiden, som så omilt gick fram över de gamla byggnaderna. Kanhända det blir en dag också, då man frågar sig: »Varför behölo vi inte Brunsbo?» Ty det är dock, mina herrar, på det sättet, att det går för sig att med ganska rimlig kostnad göra Brunsbo till en bekväm och modern bostad för biskopen. Biskopen i Skara är högt skattad och det med rätta, och vi unna honom gärna en bra bostad och vilja gärna medverka till, att han får en sådan. Men vi kunna inte underlåta att framhålla, att när det går att åstadkomma detta — det vågar jag påstå trots allt vad herr Ström yttrade — för ungefär hälften av den kostnad, som erfordras för att bygga en ny biskopsbostad i Skara, då anse vi också, att vi genom att ansluta oss till detta billigare kostnadsförslag ha tillmötesgått alla rimliga krav, som kunna resas, när det gäller att skaffa en ordentlig bostad åt biskopen. Biskopssätet Brunsbo ligger ett stycke utanför staden, men det är, som här förut sagts, särskilt med moderna kommunikationsmedel möjligt att lätt komma dit. Det är kanske litet obehägnadt för biskopen att nödgas bo därute, men måhända kan detta uppvägas av de andra värden, som biskopssätet i Brunsbo kan bereda innehavaren av biskopsstolen i Skara stift. Skälet, att det skulle vara svårt för prästerna att komma ut till det gamla biskopssätet — det var det skälet, som jag tyckte, att herr statsrådet starkast framhöll — förlorar litet i värde, när det är så, att det övervägande antalet präster i Skara stift helst ser, att biskopssätet blir kvar på Brunsbo. Det är ingen svårighet — det kan den intyga, som är kännare av ortsförhållandena — för prästerna att komma ut till Brunsbo. Kommunikationer finnas av olika slag, och i regel kommer prästerskapet i sina bilar till staden Skara. Om prästerna då taga Brunsbo eller Skara till mål för sin färd, är för dem ganska likgiltigt. När nu såväl de ekonomiska skälen som känslan för traditionen tala för att bibehålla det gamla biskopssätet Brunsbo, varför skall man då förlägga biskopsbostaden till Skara. Enligt min mening torde det, herr statsråd, finnas skäl att ytterligare noggrant överväga, hur denna sak skall ordnas. En jämförelse mellan kostnaderna för det ursprungliga restaurationsförslaget och det nedprutade nybyggnadsförslaget ger knappast full rättvisa, därför att man har pressat ned nybyggnadsförslaget, men ingalunda sökt utrona, om det är möjligt att för en lägre kostnad än som i handlingarna angives restaurera biskopssätet i Brunsbo.

På anförda skäl, herr talman, tillåter jag mig att instämma i yrkandet om bifall till reservationen.

Herr statsrådet **Engberg**: Herr talman! Herr Bergman menade, att i de moderna kommunikationernas tidevarv bör det inte vara så svårt för vederbörande biskop att mycket bekvämt förflytta sig från biskopssätet Brunsbo till Skara. Det är riktigt, herr Bergman, därest man tvingar biskopen att skaffa sig en bil. Men kanske herr Bergman skulle kunna lämna mig en upplysning om, hur det skall tillgå. Det finns nämligen inte något anslag disponibelt, varav man skulle kunna ersätta biskopen för kostnaden för inköp av bil och för resor från Brunsbo till Skara och åter. Den kostnaden får han i så fall gälda ur egen kassa. Kan herr Bergman ge mig anvisning på var ett sådant anslag finnes? Jag kan det inte. Jag vet såsom ekklesiastikminister, att det inte finns något sådant, ty biskopen kan inte få ersättning såsom för tjänsteresor eller såsom för förrättning, när han reser från Brunsbo till sitt domkapitel och till sin stiftsnämnd, så att det där talet om de moderna kommunikationerna och hur lätt det är att begagna sig av dem, kan ju göra sig i och för sig, men när man betänker, att det i så fall är biskopen själv, som måste bekosta resorna, får det föga värde.

Jag vill vidare göra den erinran mot den siste ärade talaren, att då han

Ang. tomt för biskopsgård i Skara. (Forts.)

anförde den prästerliga opinionen i Skara stift, och sade, att den skulle vara emot en förflyttning av biskopssätet, är det egendomligt, att han inte inbegriper den nuvarande biskopen i denna opinion. Stiftets aktade chef önskar själv att förflyttningen sker, och jag tror, att han bättre än den föregående ärade talaren kan bedöma den kyrkliga synpunkten i denna fråga.

Jag måste också, om jag tittar ut över vårt lands alla stift, fråga: ha herrarna någonstades sett ett motstycke till den ordning, som här råder, eller att biskopen skall bo på ett sådant avstånd — ej mindre än 4 kilometer — från sitt domkapitel? Vad beträffar Östrabo, som här nämnts, vill jag erinra herrarna därom, att domkapitlets lokaler ligga i biskopshuset. Biskop Stadener behöver inte ens företa en promenad utanför sina egna dörrar för att komma till domkapitlet, utan går bara en trappa ned. Det är en helt annan situation. Jag känner inte någon stiftsstad, där det orimliga förhållandet råder, som råder just i Skara. Det må vara sant, att denna avlägsna förläggning av biskopsgården kunde gå för sig på den tiden, då det var mindre att göra för biskopen, men nu, sedan vi fått stiftsnämnd, nu, sedan domkapitlets göromål ökats, och nu, då den synodala verksamheten inom stiftet, ungdomsverksamheten etc. utvecklats, har biskopen på ett helt annat sätt än förut blivit engagerad i än det ena, än det andra och bör stå att träffa vida oftare än förut.

Talet om att man bör bibehålla det gamla biskopssätet bara av hänsyn till traditionen, det förstär jag icke. Och för att visa, hur förvirrad tankegången är hos traditionalismens drabanter, skall jag anknyta än en gång till herr Bergman. Herr Bergman tog som exempel Gamla Uppsala och dess kungar. Han sade att det finns nog ingenting längre kvar av de bostäder i Gamla Uppsala, där kungarna bodde, men, tillade han, traditionen finns kvar. Ja, herr Bergman, det var precis detsamma som jag ville framhålla. Traditionen finns fortfarande kvar på Brunsbo, även om biskopen, liksom kungarna flyttade från Uppsala till Stockholm, flyttar från Brunsbo till Skara. Det exempel herr Bergman använde, blir i själva verket ett vapen mot honom själv och hans argumentation.

Vad kostnaden beträffar, bör det ju upplysas därom, att det var väl en felsägning från herr Oscar Olssons sida, när han yttrade, att riksdagen senare skulle fatta beslut om kostnadssumman. Nej, det är ett beslut, som beror av Kungl. Maj:t, när det gäller en kostnad, i fråga om vilken riksdagen icke har att fatta beslut. Men Kungl. Maj:t skall självfallet ingående pröva frågan om kostnadsramen, innan Kungl. Maj:t fattar beslut. Emellertid tror jag, att om man lägger summan av vad det kostar att bredda vägen från Brunsbo till Skaravägen till dessa 125,000 kronor, som representera ombyggnadskostnaden för Brunsbo — jag vet inte vad det kostar att göra denna väg, som är en smal och usel stig, till en hygglig och framkomlig väg — totalsumman kommer att ligga vid ett par hundra tusen kronor minst, så att den verkliga skillnaden mellan den beräknade kostnaden enligt byggnadsstyrelsens plan och det kostnadsförslag, som blir det definitiva, därest biskopssätet skall vara kvar i Brunsbo, blir mycket liten. Kanske den inte blir större, än att den alldeles kan utjusteras, då Kungl. Maj:t går att pröva hela kostnadsfrågan.

Jag hemställer än en gång, att kammaren måtte följa statsutskottet.

Herr Bäcklund: Herr talman! Jag hade inte tänkt begära ordet en gång till, men då min gode vän herr Ström sade, att jag handskats vårdslöst med siffrorna, skall jag be att få protestera. Jag kom för Brunsbo upp till en byggnadskostnad av 125,000 kronor, ty den siffran står i Kungl. Maj:ts propo-

Ang. tomt för biskopsgård i Skara. (Forts.)

sition. Där står också, att kostnaden för en nybyggnad i Skara går efter skedd nedräkning till över 200,000 kronor. Det är det, som jag sagt, och de siffrorna står jag fortfarande för. Om herr Ström vill, skall jag läsa upp vad Kungl. Maj:t skriver, eftersom herr Ström själv inte läst det riktigt. Där står det: »Kostnaderna för erforderliga om- och tillbyggnadsarbeten å den nuvarande biskopsgården Brunsbo jämte vissa behövliga arbeten å tomtområdet skulle enligt en inom byggnadsstyrelsen verkställd beräkning uppgå till 125,000 kronor.» Sedan talas det något om vägen, varefter det om biskopsgården i Skara yttras: »Kostnaderna för den sålunda skisserade biskopsbostaden jämte vaktmästarbostad samt för erforderliga planeringsarbeten o. d. skulle enligt en genom byggnadsstyrelsen verkställd beräkning uppgå till 230,000 kronor.» Härtill kommer värdet av nämnda tomt, som av styrelsen uppskattas till 23,000 kronor. Tomten har sedermera uppskattats till högre värde.

Längre fram i propositionen yttras: »I förnyat, den 22 oktober 1936 gemensamt avgivet utlåtande hava kammarkollegiet och statskontoret förmått sig icke kunna undgå att finna även den nu beräknade kostnaden för biskopsbostadens förflyttning hög samt förslagsvis angivit 200,000 kronor såsom det belopp, vilket utgifterna för byggnadens uppförande jämte beräknat värde av tomten icke borde få överstiga.

I anledning härav har byggnadsstyrelsen i skrivelse den 5 november 1936 anfört:

Under den av kammarkollegiet och statskontoret angivna förutsättningen och då värdet å den avsedda tomten beräknats till 23,000 kronor, skulle själva byggnadskostnaden beräknas till 177,000 kronor.» Men härtill kommer tomtvärdet, som är uppskattat till 26,780 kronor, och då är man genast uppe i en summa som överstiger 200,000 kronor, och eftersom det fluktuerar litet grand i fråga om byggnadskostnaderna ibland när staten bygger, så kanske kostnaden blir ännu större innan huset blir färdigt. Jag tar därför inte tillbaka någonting av vad jag yttrat i det fallet, utan stöder mig på propositionen.

Om man sedan har 4 eller 3 kilometers väg mellan Skara och Brunsbo, är det ingenting att tala om. Det går ju de flesta dagarna av året för en vanlig människa att snart cykla en sådan liten bit. Det är nog med biskopen i Skara som med statsrådet och mig: han börjar bli litet korpulent, så det skulle kanske inte skada med litet cyklande mellan Brunsbo och Skara. Men jag skulle vilja rekommendera ecklesiastikministern att taga reda på hur prästerna och skollärarna ha det i allmänhet ute i socknarna. Det är inte många, som äro utan bil. Och jag tycker, att då till och med jag, som är en ganska underordnad tjänsteman, kan hålla mig med bil, och även andra, som stå långt ned på rangskalan i förhållande till en biskop — vilken har en bra avlöning — kunna hålla sig med egen bil, borde en biskop kunna göra det utan att få särskild ersättning därför. Jag tycker, att detta inte var något starkt skäl, att framhäva svårigheterna att kunna ge biskopen bil på det allmännas bekostnad.

Så sades det av utskottets talesman, att avdelningen, som varit i Brunsbo, fann det bristfälligt. Ja, det är klart, att vilket ställe man än kommer till, där huset står öde och tomt, finner man det väl vara bristfälligt. Det är väl ingen, som kommer till en lägenhet, från vilken befattningshavaren för länge sedan avflyttat och som står öde, som inte finner lägenheten bristfällig. Men med den inställning, som jag med flera haft, var det ju meningen, att för om- och tillbyggnad av Brunsbo skulle användas 125,000 kronor, och då förfaller det där talet om bristfälligheten, men det blir i alla fall 100,000 kronor billigare att bygga där än att bygga i Skara.

Men det finns en annan sak att tänka på, som inte omnämns här, och det är hänsynen till den lilla landskommun, där biskopen nu bor. Den har 824 in-

Ang. tomt för biskopsgård i Skara. (Forts.)

vänare, och då kan var och en räkna ut, att biskopens skatter i den kommunen ha naturligtvis betytt något för denna lilla kommun. Att de skulle betyda något också för Skara, vill jag inte bestrida, men för staden betyda de naturligtvis inte så mycket som för den lilla kommunen. Den skulle bli av med den stora löntagare, som heter biskopen i Skara-Brunsbö. Jag tror, att man även får se på den saken. Det är kanske inte rätt mot en sådan kommun att trissa upp dess skatter i onödan, därför att man fått för sig, att man skall flytta biskopssätet och bygga ett nytt i Skara.

Jag instämmer med herr Bergman, när han gjorde gällande, att herr statsrådet har litet lätt för att bygga nytt. Jag tycker, att det kunde räcka med nybyggnad av riksdagshuset den här gången, och att man kunde låta Brunsbö vara i fred.

Saken är också den, att biskopen skriver tiggARBREV. Jag är själv med i en sparbank, där han vände sig till sparbankens huvudmän och tiggde pengar för domkyrkan. Han har visserligen inte än tiggat något för biskopsgården, men han vill ha pengar till Skara domkyrka, och jag tycker, att man borde på annat sätt ordna med erforderliga medel både för domkyrkan och biskopsgården än genom tiggARBREV. Det väckte också förvåning i Skaraborgs län, när de första kostnadssummorna blevo kända och det visade sig, att för biskopen föreslogs en bostad, som kostade omkring 260,000 kronor. Jag hade ju inte trott, att fordringarna skulle vara så stora ens för en biskop, och även om summan har räknats ned nu, så att den går till något över 200,000 kronor, kan inte vanligt folk begripa, att en tjänsteinnehavare skall behöva en så dyrbar bostad.

Herr Oscar Olsson sade också, att vi inte taga ställning till saken i dag. Jo, visst göra vi det. Det är alldeles fel att påstå motsatsen. Hade han varit med avdelningen i Brunsbö, så hade han nog kommit till den uppfattningen, att vi definitivt taga ställning till saken i dag. Men nu har han ju inte heller varit närvarande vid ärendets behandling i utskottet. Riksdagen tar i dag ställning till saken, ty Kungl. Maj:t har sagt ifrån, att här skall riksdagen bara medverka med tomtrågan. Byggnadsfrågan klarar Kungl. Maj:t själv. Och Kungl. Maj:t klarar även byggnadsfrågan på Brunsbö, vad det än skall byggas om till. Vare sig det blir använt för Skara stifts ungdomsråd eller som biskopssäte, så kommer Kungl. Maj:t att utan riksdagens hörande klara den saken, så att herr Olssons resonemang är alldeles skevt. Jag antager, att det är så med herr Oscar Olsson, som det var med en ledamot av andra avdelningen i statsutskottet. Han yttrade, när vi behandlade detta ärende i utskottet, ungefär följande: »När jag for till Brunsbö, hade jag stor sympati för motionen och var så gott som inställd på att gå med på den, men sedan jag fått se Brunsbö, kom jag till en annan uppfattning». Nu var det så, att andra avdelningen var där i februari, och motionen kom inte förrän den 12 mars. Det var ingen annan, som sett motionen, men han hade ändå sett den, när han var i Brunsbö! Det är kanske så med herr Oscar Olsson också, att han sett litet mer än som i verkligheten förelegat.

Med dessa ord, herr talman, ber jag att få vidhålla det yrkande, jag gjort. Jag vill tillägga, att Skara stifts ungdomsråd ännu inte alls bestämt sig för att förhyra Brunsbö. Det är bara en tanke, som kanske inte alls kommer att förverkligas.

Herr **Pauli**: Herr talman! Jag måste instämma med herr Domö, när han konstaterar, att den här situationen är rätt enastående. Här erbjudes från Kungl. Maj:ts och statsutskottets sida ett nybygge för biskopen i Skara, vilket skulle tillfredsställa moderna anspråk och ställa bättre lokaler och arbetsmöjligheter till buds både för domkapitlet och för hela det arbetsområde, det

Ang. tomt för biskopsgård i Skara. (Forts.)

här gäller. Men då får vi se, hur orsrepresentanterna i statsutskottet och riksdagen uppträda och säga: »Nej tack, vi vilja inte ha detta anslag.»

Jag hade tillfälle att deltaga i den resa, som utskottsavdelningen företog bland annat för att bese Brunsbo, och jag har även i utskottet haft tillfälle att förvåna mig över den argumentering, som orsrepresentanterna kommit med. Denna förvåning har sannerligen inte minskats, när jag åhört överläggningen här i kammaren utan om möjligt i någon mån ökats. De skäl, som framförts från representanterna på Skaraborgsbänken — jag undantager då herr Torsten Ström — sammanfattas i reservationen, där det anges vara dels av materiell art, då man säger, att det skulle bli för dyrt att följa utskottet, dels av ideell art, då man påstår, att man inte vill bryta en värdefull tradition. Därtill lade herr Bäcklund i sitt sista anförande ett litet extra skäl av kommunal natur, nämligen att man inte får låta biskopen flytta från den lilla landskommun, där han nu bor, ty det skulle innebära, att man berövar denna kommun en betydande skatteinkomst. Jag undrar, om inte kammaren tycker, att det måtte stå illa till med argumentationen på det hållet, då man börjar använda även sådana skäl som det sistnämnda, vilket jag inte skall spilla några ord på.

Vad beträffar kostnadsfrågan har ju den berörts ganska flitigt i de sista anförandena. Jag tror, att statsrådet Engberg hade rätt, när han påpekade, att om man lägger ihop den ofrånkomliga kostnaden för vägförbättringen med den beräknade kostnaden för om- och nybyggnad på Brunsbo, kommer man till en summa, som föga eller intet skiljer sig från nybyggnadskostnaden i Skara.

Det har här varit en hel del tal om vägen mellan Brunsbo och Skara, och herr Bäcklund anförde en ganska originell synpunkt. Han framhöll nämligen, att om man lät vägen vara sådan den är — alltså otjänlig för biltrafik — erbjuder sig ett osökt tillfälle för biskopen att stärka och utveckla sin fysik genom att cykla. Men han menade väl antagligen inte detta som något mera allvarligt argument, ty han övergick sedan till tanken, att biskopen borde ha råd att skaffa sig en bil. Alltså gick även herr Bäcklund in för att vägen borde förbättras och göras till en bilväg. Jag tror därför, att reservanternas första skäl om de ökade kostnaderna står sig ganska dåligt, ju mer man granskar det.

Så återstår det stora argumentet om traditionen. Jag frågade i statsutskottet den ärade andrakammarledamot, som där anslod de djupaste bröstonerna, vad det var, som utgjorde det värdefulla i denna tradition. Först lät det, som om det vore namnet Brunsbo. Så förklarade han, att det kanske inte var så nödvändigt, att biskopen undertecknade sina handlingar just på Brunsbo, såsom han hade gjort förut. Sedan ifrågasattes det, om det var själva byggnaden. Men om herrarna hade sett denna byggnad och konstaterat, att det i själva verket endast är de ganska anspråkslösa källarutrymmena, som ha flera seklers tradition och som förskriva sig ungefär från medeltiden, medan den egentliga byggnaden, såsom här redan framhållits, inte alls bär på någon särskilt gammal tradition, skulle herrarna knappast bli så imponerade av detta tal om traditionen. Då sedan herr Johan Bergman, tror jag det var, talade om att man skulle »förgripa sig» på denna byggnad, tycker jag, att han ställde saken alldeles på huvudet, ty det, som här ifrågasattes just från reservanternas sida, är ju att underkasta denna byggnad en genomgripande modernisering, efter vilken det antagligen skulle bli mycket svårt att känna igen det gamla Brunsbo. Det är väl i alla fall mera pietetsfullt att behålla byggnaden i dess nuvarande skick och söka göra en sådan mildare restaurering, som kanske kan möjliggöra dess användning som hembygdsmuseum t. ex., vilket ifrågasatts. Det är på det sättet som man förfar med den största pietetskäns-

Ang. tomt för biskopsgård i Skara. (Forts.)

lan; det tror jag nog att även herr Bergman får medge. Ett stort ombyggnadsarbete måste medföra en mycket radikal förändring av denna byggnad. Det förstår ju var och en, som har varit och tittat in både i källare och på vind och i de övriga lokaliteterna. Och det tycker jag borde vara i hög grad stötande för en så högt utvecklad traditionskänsla, som den herr Bergman och de ärade ortsrepresentanterna utvecklat.

När man sedan retirerat från traditionen i namnet och traditionen i själva byggnaden, återstår något, som herr Bergman på sitt lärda språk kallade för *genius loci*, alltså själva den anda, som vilar över stället. Den skulle väl då bestå i att Brunsbo ligger just på fyra kilometers avstånd från Skara, och möjligtvis också i den rent yttre omgivningen. Jag får säga, att här hamnar man i den rena mystiken. Själva avståndet från Skara och landskapet runt biskopshuset, som sannerligen inte är av någon särskilt anmärkningsvärd karaktär, kunna väl inte konstituera något så stort värde, att man bör respektera det på det sätt, som nu ifrågasättes. Man laborerar här med något ogripbart och ovägbart, och det är antagligen vad herr Bergman själv vill säga, att sådant som detta kan man inte komma åt genom blott en yttre granskning; här rör man vid något, som är ett värde i och för sig. Ja, jag skall visst inte förneka, att sådana historiska traditioner kunna finnas, som kunna vara värda att bevaras, men jag tillåter mig verkligen betvivla, att man här har att göra med en sådan tradition.

Mot den argumentation, som med en respektingivande envishet framförts av Skaraborgsrepresentanterna, står dock det vanliga sunda förnuftet, som säger, att när det gäller ett praktiskt arbetsområde bör man ordna förhållandena på ett praktiskt och rationellt sätt. När man här kan göra detta, utan att man därmed, så vitt jag kan bedöma, ikläder staten några väsentligt större kostnader än ett bibehållande och en restaurering av den gamla opraktiska anordningen skulle innebära, tycker jag sannerligen inte, att riksdagen bör tveka om vilken väg den skall beträda. Skulle det emellertid till äventyrs vara så, att riksdagen eller denna kammare skulle hysa någon sådan tvekan, kan jag inte ge kammarens ledamöter ett bättre råd än att själva resa och titta på Brunsbo. Därefter torde kammaren bli ganska övertygad om vilken väg man bör välja.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till statsutskottets hemställan.

Herr Bergman: Herr talman! Jag kände uppriktigt sagt inte igen herr statsrådets av mig förut således kanske oförtjänt prisade generositet, när jag hörde hans senaste anförande. Han är ju annars känd för en sådan mycket sympatisk egenskap, men denna gång ställde han sig till den grad snål och avvisande, att han förklarade, att han inte kunde se någon levande råd att skaffa biskopen i Skara en bil. Skulle detta verkligen vara absolut omöjligt för statsrådet Arthur Engberg? Vi ha annars ofta och i synnerhet efter valen i höstas tyckt oss finna, att han kan göra nästan vad som faller honom in. Det borde väl inte vara någon omöjlighet att åstadkomma en bil åt biskopen i Skara eller att ge honom ersättning för tjänsteresor. Vi vanliga lekmän ha litet svårt att förstå, att en resa på tre eller fyra kilometer från Brunsbo till Skara för sammanträde med domkapitlet icke skulle vara tjänsteresa, men jag böjer mig naturligtvis för statsrådets större expertis på detta område. Skulle det verkligen vara omöjligt för statsrådet att bringa in dessa färder under begreppet tjänsteresor, må det väl vara hänt. Men då får jag säga, att när man i våra dagar till sin glädje ser, att ett allt mer växande antal av Sveriges bönder och arbetare kunna på egen bekostnad skaffa sig bilar, vore det väl bra märkvärdigt, om inte också biskopen i Skara själv skulle kunna

Ang. tomt för biskopsgård i Skara. (Forts.)
 skaffa sig en bil. Kanske har han det redan. Jag undrar, om det finns någon biskop här i landet, som inte har en bil. Så nog kunna vi lämna frågan om bilen därhän.

Vidare sade statsrådet, att det är en jämförelse, som inte lämpar sig, när man i detta sammanhang talar om Gamla Uppsala. Ja, naturligtvis, alla jämförelser halta, och det gör också denna. Det finns ingen bostad kvar där för de gamla kungarna, men det finns kanske en bostad för deras kvarlevor i de stora högarna. Ifall det skulle falla någon in att flytta dessa kungshögar och lägga dem på annan plats, t. ex. i närheten av Riddarholmskyrkan, tror jag nog, att det skulle protesteras energiskt.

Jag skall emellertid gå in på en mera praktisk sida av denna fråga. Om biskopen får sin bostad i ett nytt stenhus i Skara, skulle det väl vara ganska underligt, om inte biskopen och hans familj i alla fall skulle vilja bo annorstädes än i staden under någon del av sommaren. Förmodligen vill han skaffa sig ett s. k. sommarnöje. Men då skulle inte Brunsbo vara tillgängligt. Det skall ju användas för annat ändamål och blir avhänt från honom. Det blir alltså en extra kostnad för biskopen, som han säkerligen komme att få underkasta sig. Man kanske också bör tänka något på den konsekvensen, när man överväger den ekonomiska sidan av vad som här föreslås.

Herr Pauli polemiserade mot min varning mot att »förgripa sig på en byggnad». Det var inte alldeles så jag sade eller menade. Jag erkände ju, att den nuvarande byggnaden på Brunsbo var av jämförelsevis ungt datum, som statsrådet framhöll. Talet om »förgripelsen» gällde icke själva byggnaden, utan just den genius loci, som vi nyss talade om, och den gamla traditionen, som vill se Skarabiskopen residera i det historiska Brunsbo. Det kan kanske förefalla en och annan oväntat, att jag, som inte är skaraborgare, lägger mig i denna diskussion, men det finns ju andra, som inte heller äro skaraborgare, som gjort detsamma, och jag har för egen del en särskild anledning att ta till orda i denna fråga. Under största delen av de 600 år, som biskopen i Skara residerat i Brunsbo och därifrån utfärdat sina skrivelser o. s. v., har han nämligen också varit biskop över mina hembygder, Värmland och Dal — Karlstads stift är blott ett par hundra år gammalt — så att jag har ett visst skäl att här hysa historiska pietetskänslor, även jag.

Jag ber, herr talman, fortfarande att få yrka bifall till reservationen.

Herr Nilsson, Johan, i Malmö: Herr talman! Jag hade egentligen inte tänkt att begära ordet, då representanterna från statsutskottet, enkannerligen dess andra avdelning, förorsakat en så livlig och på många inlägg så riklig debatt, att här inte skulle vara plats för några ytterligare inlägg, så mycket mera som härtill kommit en hel rad av talare, som gjort det vanliga rikliga ordflödet ännu större. Jag skulle därför inte ha begärt ordet, om inte herr Bäcklund hade begått en orättvisa mot en ledamot av andra kammaren, som inte här kan försvara sig.

Herr Bäcklund yttrade, att denna ledamot av andra kammaren i statsutskottet skulle ha sagt att han tagit ställning till denna fråga med hänsyn till en motion, som framkommit. Denna motion var dock, upplyste herr Bäcklund, inte väckt, då statsutskottets andra avdelning besökte Brunsbo, så att någon hänsyn till den då kunde förekomma. Den andrakammarledamot, som det här gäller, upplyste emellertid senare att han på ett tidigt stadium hade fått underrättelse om att en sådan motion skulle väckas. Han var på väg att acceptera ett då tänkt förslag i den, men när han kom till Brunsbo, fann han det orimligt och omöjligt att bygga om biskopsgården där, varför han gick på avslagslinjen.

Ang. tomt för biskopsgård i Skara. (Forts.)

Eftersom jag har ordet, vill jag passa på att säga, att jag också har respekt för traditionen. Jag vill gärna, att man skall bevara gamla slottsbyggnader, men det har visat sig, att, om man vill ha någon praktisk nytta av dessa byggnader, går det merendels inte att omändra dem till skapliga bostäder och dylikt. Jag har flera exempel, som jag skulle kunna dra fram här, men jag skall inte förlänga debatten. De skulle emellertid visa, att man får vara försiktig, när man skall ändra om gamla byggnader. Denna byggnad i Brunsbo saknar både typ och stil och är som en uppstaplad hög av stenar och trä. Större värde har den inte. Jag skulle kunna gå med på en kompromiss, nämligen att bygga en ny biskopsbostad i Brunsbo vid sidan av den gamla, men då skulle det ju i alla fall behöva bli en ny byggnad.

Nu ha ju för övrigt även herr Domös egna partivänner, som voro med vid besöket på Brunsbo, mycket starkt betonat, att det inte finns några möjligheter att inreda en tillfredsställande biskopsbostad i den gamla byggnaden, som är fullkomligt stillös. Då vet jag sannerligen inte, vad man skall göra med en sådan uppstaplad sten- och trämassa. De, som vilja bevara den gamla byggnaden, få ju ändå tillfälle att göra det genom att reparera den för andra ändamål. För bostadsändamål är den dock, liksom så många andra liknande byggnader, fullkomligt omöjlig.

Jag ber, herr talman, med vad jag nu sagt kort och gott att få yrka bifall till utskottets förslag.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjorde herr talmannen jämlikt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu förevarande utlåtandet hemställt samt vidare därpå att kammaren skulle med avslag å utskottets hemställan godkänna den vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Bäcklund* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 64, röstar
Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, avslås utskottets hemställan och godkännes den vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser. Herr talmannen förklarade därpå, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Bergman* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 56;

Nej — 35.

Därjämte hade 8 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Herr statsrådet *Forslund* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner: nr 289, angående inköp av vattenrätt i Gimån och Ljungan m. m.; samt nr 290, angående exploatering av Konradsbergs- och Mariebergsområdena å Kungsholmen i Stockholm m. m.

Föredrogos ånyo statsutskottets utlåtanden:

nr 65, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående anslag för budgetåret 1937/1938 till byggnadsarbeten m. m. vid centralfängelset i Malmö;

nr 66, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående anslag för budgetåret 1937/1938 till byggnadsarbeten m. m. vid centralfängelset å Härlanda;

nr 67, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående lån till föreningen Vilhelmsro anstalt för fallandesjuka;

nr 68, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen framlagda förslag om nedsättning av räntan för lån från vissa statens utlåningsfonder; samt

nr 69, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående efterskänkande av Älvsåkers kommuns betalningsskyldighet för lån ur vattenkrafts- och kraftledningslånfonderna.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Om stöd åt den mindre skeppsfarten. Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 70, i anledning av väckta motioner om stöd åt den mindre skeppsfarten.

I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren, nr 61, av herrar *Th. Nilsson* och *J. Gustavson* och den andra inom andra kammaren, nr 185, av herr *G. Karlsson* i Munkedal m. fl., hade hemställts, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning angående beredande av stöd åt den mindre skeppsfarten samt att för 1938 års riksdag framlägga det förslag, vartill utredning kunnat giva anledning.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet på anförda skäl hemställt, att förevarande motioner I: 61 och II: 185 ej måtte av riksdagen bifallas.

Herr Nilsson, Theodor: Herr talman! I sitt här föreliggande utlåtande har det aktade statsutskottet hemställt om avslag å den av herr Gustavson och mig väckta motionen om skrivelse till Kungl. Maj:t med anhållan om utredning angående möjligheterna att åstadkomma stöd åt den mindre skeppsfarten.

Skälet för utskottets avslagsyrkande är i huvudsak, att riksdagen så sent som 1936 behandlade detta spörsmål och att då en ny stödlånefond inrättades, varifrån intill den 1 juli 1938 lån finge utlämnas till rederiföretag mot 4 procents ränta. Utskottet anför vidare, att någon efterfrågan på dylika stödlån ej visat sig föreligga.

Då de av utskottet angivna skälen till största delen varit kända av oss, men vi ändå besvärat riksdagen med en motion i ärendet, skedde detta, emedan vi icke ansågo, att lån mot 4 procents ränta från rederilånefonden var en tillräcklig hjälp åt den mindre skeppsfarten. I Tyskland erhålla de mindre fraktutövarna en statssubvention av 30—40 procent för varje nybyggnad av fartyg under 400 ton, som ersätter ett till utlandet försålt och exporterat fartyg av äldre och omodern typ. Enligt de uppgifter, som jag inhämtat från kommerskollegium, infördes 1936 hit till landet sammanlagt 19 mindre fartyg av äldre typ med en genomsnittsålder av cirka 20 år. Under samma tid infördes dessutom

Om stöd åt den mindre skeppsfarten. (Forts.)

16 fartyg av större typ med en genomsnittsalder av omkring 15 år. Under 1936 nybyggdes i Tyskland, för så vitt jag är riktigt underrättad, 35 stycken fartyg mellan 250 och 400 registerton, medan det här i landet endast byggdes ett fartyg av denna typ.

Med tacksamhet notera vi, herr talman, att det högt aktade statsutskottet ställer sig förstående till vår motion. Utskottet anför nämligen: »Det skall ej förnekas, att ifrågakvarande mindre fartyg — mestadels segelfartyg med hjälpmaskineri, vilket i stor utsträckning kommer till användning — fylla viktiga samhällseliga transportuppgifter liksom ej heller att deras ägare representera en grupp företagare, vilken grupp såväl ekonomiskt som i andra avseenden måste arbeta under ovanligt hårda förhållanden.» I fortsättningen av sitt yttrande uttalar emellertid utskottet en förmodan, att det allmänna konjunkturuppsvinget jämväl skall ha kommit denna näring till godo. Som ett skäl för denna uppfattning anför utskottet, att fartygsprisen och fartygsvärdena ju avsevärt höjts. Vi motionärer dela givetvis utskottets uppfattning, att det allmänna konjunkturuppsvinget i någon mån även kommit den mindre skeppsfarten till del, men att de höjda fartygspriserna skulle bidra till att lätta de ekonomiska svårigheter, vilka utskottet villigt erkänner förefinnas för dessa fraktutövare, ha vi svårt att förstå. På grund av sin fattigdom ha dessa människor inte möjlighet att skaffa sig de nya fartyg, som de i många fall så väl behöva, utan de få inskränka sig till att i någon mån söka modernisera och förbättra sina gamla fartyg. Till följd av den stegring av fartygspriserna, som inträtt på grund av de förbättrade konjunkturerna, kostar givetvis även detta bra mycket mer pengar än tidigare. I vårt land äro dess bättre de flesta av småfartygen självägda, vilket nog, så vitt jag förstår, måste rekommenderas framför bolagsformen. Men flertalet av dessa mindre fartygsägare äro i sådana ekonomiska förhållanden, att de, som jag nyss sade, inte mäktade med vare sig att skaffa sig nya fartyg eller ens att bättra på sina gamla.

Med vår motion ha vi nu, herr talman, avsett att få utredd möjligheten att på något lämpligt sätt bringa dessa näringsutövare hjälp, t. ex. under de former, som skett i Tyskland, eller också på något annat sätt. Man skulle ju kunna tänka sig, att staten beviljade dessa mindre fraktutövare lån, som vore räntefria ett eller två av de första åren och som sedan löpte med en lägre ränta, som knappast borde överstiga 2.5 procent, samt med lång amorteringstid. Givetvis kan det tänkas många andra vägar att komma fram på, och det tillvägagångssätt, som man tillämpar i Tyskland med direkt statssubvention till de mindre fraktutövarna, är ju mycket tilltalande.

Den fattigdom, som sålunda, enligt vad också utskottet erkänner, är konstaterad bland utövarna av den mindre fraktfarten, medför givetvis, att de fartyg, som denna näringsgrens utövare måste inköpa från utlandet för att överhuvud taget kunna bedriva sin näring, ofta stå på gränsen till utranering. Jag kan givetvis inte lämna några detaljerade uppgifter för att bestyrka mitt påstående, men jag har hört detta av de mindre fraktutövarna själva. Att det är klen beställt med den fartygstyp, varom jag här talar, framgår för övrigt av de i motionen angivna siffrorna. Jag skall här be att få anföra några siffror ur den tabell, som där finnes intagen, över vårt bestånd av fartyg i storleksgruppen 99—499 bruttoton med en ålder av 20 år och därutöver. År 1926 funnos här i Sverige av denna fartygstyp sammanlagt 1,312 fartyg på tillsammans 146,177 registerton. År 1933 hade detta antal gått ned med 60 stycken, och då hade vi 1,252 fartyg på tillsammans 136,401 registerton. Men 1934 var det en stegring igen, och då gick antalet upp till 1,265 på summa 137,504 registerton. Jag kan, herr talman, inte underlåta att tycka, att det är hårt, att utövarna av denna farofyllda näring, såsom det berättats mig skett och sker,

Om stöd åt den mindre skeppsfarten. (Forts.)
på grund av fattigdom skola nödgas från andra länder inköpa fartyg, som kanske stå på gränsen till utrangering.

Jag tackar emellertid, herr talman, än en gång det högt aktade statsutskottet för dess försök att för riksdagen klarlägga det verkliga läget bland denna närings utövare, och jag tar särskilt fasta på utskottets uttalande, att denna grupp »såväl ekonomiskt som i andra avseenden måste arbeta under ovanligt hårda förhållanden». Men, herr talman, jag drar också den slutsatsen av utskottets uttalande och dess ärliga önskan att hjälpa dessa mindre fraktutövare, att utskottet inte skulle känna sig förbigånget, för den händelse riksdagen i detta fall skulle behaga gå på en annan linje än utskottet. Det gäller ju här en pliktrogen och strävsam medborgargrupp, vars näring är av stort värde för vårt samhälle i dess helhet. Då övriga näringsutövare i vårt samhälle med vår humana lagstiftning, vårt humana samhällsskick och vårt lands hjälpsamma inbyggare arbeta under lyckliga omständigheter, dristar jag mig, herr talman, trots att utsikterna väl inte äro så stora, ändå att vördsamt hemställa om kammarens bifall till vår motion.

Herr Nilsson, Johan, i Malmö: Herr talman! Som den föregående ärade talaren anförde, har utskottet mycket riktigt med välvilja behandlat den här föreliggande motionen. Denna fråga var föremål för riksdagens behandling även i fjol, men kunde då intet beslut fattas i den riktning, som motionärerna önskade. Då utskottet inte har kunnat finna, att några nya motiv tillkommit, har utskottet stannat vid att även i år yrka avslag på motionen. — Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjordes enligt de därunder förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet i det under behandling varande utlåtandet hemställt samt vidare på bifall till de i ämnet väckta motionerna; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Föredrogos ånyo bevillningsutskottets betänkanden:

nr 19, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om fortsatt giltighet av förordningen den 17 juni 1932 angående rätt för Konungen att åsätta särskild tullavgift;

nr 20, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 16 § 2 och 3 mom., 26 §, 27 § 3 mom., 30 och 31 §§ samt 41 § 1 mom. förordningen den 1 juni 1923 (nr 140) angående tillverkning och beskattning av maltdrycker m. m.; samt

nr 21, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om fortsatt tillämpning av förordningen den 8 juni 1923 (nr 155) angående omsättnings- och utskänkningsskatt å spritdrycker.

Vad utskottet i dessa betänkanden hemställt bifölls.

Vid förnyad föredragning av första lagutskottets utlåtande nr 35, i anledning av väckt motion om visst tillägg till lagen om barn i äktenskap m. m., bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Vid förnyad föredragning av jordbruksutskottets utlåtande nr 51, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av vissa kronoegendom-

mar och lägenheter från sådana egendomar, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande jordbruksutskottets utlåtande nr 52, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av vissa kronoegendomar och lägenheter från sådana egendomar.

Punkterna 1—12.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 13.

Lades till handlingarna.

Föredrogs ånyo jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 53, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bemyndigande för Kungl. Maj:t att besluta om försäljning av till arrendeegnahmefonden överförda kronoegendomar;

nr 54, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 6 § 5 mom. lagen den 11 maj 1934 (nr 140) angående köttbesiktning av slakthus;

nr 55, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående viss ändring i gällande bestämmelser om lån till jordbrukare för genomförande av ackord m. m.;

nr 56, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av viss del av Abisko nationalpark till svenska turistföreningen;

nr 57, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående nedskrivning av ett Härryda elektriska andelsförening u. p. a. beviljat kraftledningslån; samt

nr 58, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tillfällig nedsättning av räntan å köpeskilling för visa lägenheter, som upplåtits från kronojord.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Vid förnyad föredragning av konstitutionsutskottets utlåtande nr 12, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring i vissa delar av lagen om kommandomål, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Vid ånyo skedd föredragning av bevillningsutskottets betänkande nr 22, i anledning av väckt motion om höjning av nu utgående importtull för vissa slag av textiltfilt, bifölls vad utskottet i detta betänkande hemställt.

Vid förnyad föredragning av statsutskottets memorial nr 71, om anvisande av de i regeringsformen 63 § föreskrivna kreditivsummor, bifölls vad utskottet i detta memorial hemställt.

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 72, i anledning av remiss från andra kammaren av en av fröken K. Hesselgren m. fl. väckt motion.

Detta memorial lydde:

»Till statsutskottet har från andra kammaren remitterats en av fröken K. Hesselgren m. fl. väckt motion, nr 412, innefattande bland annat frågan om barnmorskas pensionsålder och kvarstående i tjänst.

Om återlämnande från statsutskottet av en dit remitterad motion.

Om återlämnande från statsutskottet av en dit remitterad motion (Forts.)

Då ifrågavarande spörsmål icke lämpligen torde böra behandlas av statsutskottet, anser sig utskottet i anslutning till § 7 av de för riksdagen gällande reglementariska föreskrifterna böra hemställa, att fröken Hesselgrens m. fl. ovannämnda motion (II: 412) må i vad motionen avser barnmorskas pensionsålder och kvarstående i tjänst till andra kammaren återlämnas.»

Herr förste vice talmannen: Jag ber att få hemställa, herr talman, att utskottets hemställan bifalles med förklarande att ifrågavarande motion, i vad den avser barnmorskas pensionsålder såväl som kvarstående i tjänst, är av beskaffenhet att böra behandlas av bankoutskottet, till vilket utskott Kungl. Maj:ts proposition nr 257 angående pensionsförhållandena för vissa barnmorskor blivit hänvisad.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad herr förste vice talmannen därunder hemställt.

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtanden:

nr 73, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anslag till uppförande av beskickningshus i Warszawa;

nr 74, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning angående inköp av fastighet för konsulatet i Reykjavik;

nr 75, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förstärkning av det under tredje huvudtiteln för budgetåret 1936/1937 anvisade förslagsanslaget till Utrikesdepartementet: Avlöningar, posten Grundavlöningar m. m. till övrig icke-ordinarie personal;

nr 76, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förstärkning av tredje huvudtitelns anslag till kommittéer och utredningar genom sakkunniga;

nr 77, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående beredande av täckning för förluster å vissa fordringar, redovisade i arméförvaltningens räkenskaper å proprietalansers konto;

nr 78, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anvisande av medel för bestridande av vissa merkostnader för traktamentsersättningar till personal vid truppförband inom södra arméfördelningen för deltagande i vissa fälttjänstövningar;

nr 79, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förstärkning av anslaget till vissa arbeten å mobiliseringsverket;

nr 80, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående befrielse för värnpliktige befälseven N. E. Ohlson m. fl. från viss betalningsskyldighet till kronan;

nr 81, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående rätt för kaptenen N. E. Bouveng samt löjtnanterna A. W. Thorburn och G. V. Heüman att tillgodoräkna sig viss tid för placering i löneklass;

nr 82, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående disposition av lappskolbordet i Jukkasjärvi;

nr 83, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ändring av tomtområdet för de patologiska och hygienisk-bakteriologiska institutionerna vid universitetet i Uppsala; samt

nr 84, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning angående anslag till rasbiologiska institutet för budgetåret 1937/1938.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 85, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående statens övertagande av dövstumundervisningsväsendet jämte i ämnet väckta motioner.

I detta utlåtande hade utskottet hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts i proposition nr 109 framlagda förslag men med avslag å de likalydande motionerna I: 220 av herr Th. Nilsson m. fl. och II: 432 av herr E. Bengtsson m. fl., besluta,

a) att staten skulle från och med den 1 juli 1938 övertaga ansvaret för dövstumundervisningsväsendets fortsatta uppehållande under förutsättning, att landstingen och de städer, som icke deltog i landsting, utan ersättning och förbehåll samt med full äganderätt till statsverket överlämnade all sin för dövstumundervisningsväsendet använda fasta och lösa egendom, varav staten funne sig vara i behov, däri jämväl inbegripen den för dövstumma barns sommarvistelse avsedda egendomen Vejbystrand jämte därtill hörande lös egendom;

b) att statsbidrag till dövstumskoldistriktets barndomsskolor och till för dövstumma avsedd lantbruks- eller hantverksskola skulle under budgetåret 1937/1938 utgå under förutsättning, att ledigblivna ordinarie befattningar icke återbesattes med ordinarie innehavare och att nya ordinarie befattningar icke inrättades samt att icke några sådana ändringar vidtoges med avseende å den nuvarande personalens löneställning, som för berörda personal medförde rätt till ökade löneförmåner utöver de nuvarande för tiden efter den 1 juli 1938.

I de av herr Nilsson m. fl. och herr Bengtsson m. fl. väckta motionerna hade hemställts, dels att staten vid övertagandet av dövstumundervisningen även skulle ansvara för kostnaderna för redan utgående pensioner till f. d. befattningshavare vid dövstumskolorna, dels att staten skulle lämna ersättning enligt särskild värdering vid övertagande av den fjärde dövstumskoledistriktet tillhörande s. k. C-skolan i Vänersborg.

Reservation hade avgivits av herrar Johansson i Fredrikslund, Bäcklund, Danielsson och Olsson i Staxäng, vilka ansett, att utskottet bort tillstyrka bifall till de i ämnet väckta motionerna.

Herr Nilsson, Theodor: Herr talman! Den fråga, som vi nu skola behandla, har ju länge väntat på sin lösning, och de flesta torde väl vara eniga om att det enda rätta är att staten övertar dövstumundervisningen.

Då nu riksdagen efter stora utredningar och på grund av en kungl. proposition skall taga ställning till spörsmålet och behandla det här föreliggande statsutskottsutlåtandet, förstår jag så väl, herr talman, att det knappast är någon mening med att försöka få riksdagen att beakta de rättmätiga krav, som motionsvis framförts i bägge kamrarna av riksdagsmän, tillhörande huvudmannaområdena för fjärde distriktets dövstumskola i Vänersborg. Det blir svårt, därför att beträffande den i motionen omnämnda C-skolan i Vänersborg såväl av utredningsmannen som i den kungl. propositionen anses, att någon ersättning ej bör utgå för nämnda fastighet. Med avseende å de i motionen avhandlade pensionerna till f. d. befattningshavare vid dövstumskolorna hade visserligen utredningsmannen tillstyrkt, att staten skulle övertaga dessa kostnader, medan Kungl. Maj:t anser det lämpligt, att distriktens huvudmän i fortsättningen få bära kostnaderna, liksom hittills har skett. Kostnaderna för ifrågakvarande pensioner belöpa sig för samtliga distrikt i landet till cirka 50,000 kronor. För fjärde distriktets dövstumskola utgöra de 11,420 kronor jämte dyrtidstillägg å 3,276 kronor eller tillhoppa 14,696 kronor. Beträffande C-skolan ligger denna, herr talman, alldeles avskild från själva dövstumskolan.

Ang. statens
övertagande
av dövstum-
undervis-
ningsväsendet.

Ang. statens övertagande av dövstumundervisningsväsendet. (Forts.)
 Det är ett par gator emellan. Den fastigheten har ingenting gemensamt med själva dövstumskolans A- och B-avdelningar.

Det är över tjugo år sedan som skolan användes för dövstumundervisning. Tidvis har den varit uthyrd till Vänersborgs stad för undervisningsändamål. För cirka tio år sedan var det fråga om att försälja fastigheten, och flera någorlunda antagliga anbud förelägo. Då förelåg ett förslag hos styrelsen att ingå till huvudmännen med hemställan om att få försälja fastigheten till den högstbjudande av anbudsgivarna. Bland dem inom styrelsen, som motsatte sig en sådan försäljning, var jag. Jag anförde — och de övriga med mig som hävdade den meningen — att vi icke skulle göra oss av med skolan, ty om staten, som troligt var, snart kom att övertaga dövstumundervisningen, vilket man ju har väntat på varje år under långa tider, så skulle vi icke ställa staten utan möjlighet att få förvärva denna fastighet. Visserligen behövdes den icke för någon direkt dövstumundervisning inom vårt distrikt, men vi tänkte, att det var möjligt, att staten kan finna lämpligt att använda den för elever från annat distrikt eller till annat dövstumundervisningsändamål. Jag framhöll för eget vidkommande som min bestämde mening, att ifall staten skulle behöva skolan, kommer staten att lösa den. Behöver staten icke skolan för närvarande, då kan det ju icke bli tal om att staten skulle vilja ha skolan ens för något pris. Fastigheten såldes icke, utan i stället beslöt styrelsen efter några år att upprätta en hantverksskola, som sedan början av år 1931 fortsatt sin verksamhet. Det var en hantverksskola, avsedd för yrkes- eller så kallad hantverksundervisning för gossar, som slutat den egentliga dövstumskoleundervisningen.

Det belopp, som distriktet begärt för skolan i en framställning, som genom skrivelse från styrelsen gjordes till Kungl. Maj:t, utgör 409,905 kronor, och utredningsmannen säger i sin utredning, att denna »distriktets ståndpunkt är förståelig. Dess egendomar äro av stor omfattning samt ha ett jämförelsevis högt värde. Därjämte har distriktet nedlagt ett mycket erkännansvärt intresse och iklätt sig betydande kostnader för anordnandet av utbildning i olika yrken åt dövstamma, som slutat sin obligatoriska skolgång. Enligt gällande författningar har det icke ålegat distriktet att anordna och upprätthålla denna verksamhet.»

Ja, herr talman, sedan anförde samma utredningsman liksom också departementschefen, att skolan bör övertagas av staten och att sålunda fjärde distriktets dövstumskola liksom alla andra skall slippa denna undervisning. Det är ju tacknämligt, och jag vill redan nu fastslå, att det icke skulle falla mig in att i vårt landsting försöka på något sätt stjälpå frågan om statens övertagande av dövstumundervisningen, hur riksdagen än kommer att ställa sig till vår motion. Vad jag nu talar för är vad jag anser vara rätt och billigt från riksdagens och statens sida. Ha vi gått in för en undervisning i stället för att sälja byggnaden, som vi icke behövt för den av oss bedrivna dövstumundervisningen, utan i stället tagit och anordnat en så behövlig gren av dövstumundervisningen som yrkesundervisningen för de äldre gossarna, fastän denna icke är påbudjen, så kan det väl knappast sägas vara någon ersättning för byggnaden, att vi i fortsättningen slippa denna kostnad. Det slippa ju alla andra i vårt långa land, som icke gjort samma offer som fjärde distriktet. Visserligen hade man lokal till sitt förfogande, så att det icke behövde byggas för ändamålet, men hade det funnits aldrig så litet av egoism hos styrelsen, hade den naturligtvis sålt skolan. Om man misstänkt, att staten skulle komma att vid tillfälle övertaga dövstumundervisningen, på sätt som nu tycks ske, skulle jag nästan tro, att jag för eget vidkommande icke hävdade den mening, som jag då hade, utan i stället biträtt försäljningen.

Beträffande den andra delen av frågan, eller när det gäller pensioner till f. d.

Ang. statens övertagande av dövstumundervisningsväsendet. (Forts.) befattningshavare, så anför statsrådet, att fjärde distriktets undervisning har mindre utgifter än övriga distrikt. Jag vill även fästa uppmärksamheten på, säger departementschefen, att ifrågavarande distrikt näst efter första och tredje distrikten har de lägsta kostnaderna för dövstumundervisningsväsendet. Jag gör mig icke skyldig till någon överdrift, om jag säger: Inom olika styrelser och förvaltningar, där jag varit med, har jag knappats träffat på någon plats, där man har haft en så plikttrogen och sparsam betjäning, som just vid dövstumskolan. Att vi kunnat bedriva undervisningsverksamheten så billigt och att vi kunnat på så sätt hålla kostnaderna nere, betyder ju bara, att vi ha försökt att iakttaga all möjlig sparsamhet på området.

Nu säger utskottet i sitt yttrande, att beträffande pensionerna till f. d. befattningshavare, så bör det ju icke vara något så märkvärdigt att få en rättvis fördelning mellan huvudmännen. Utskottet menar, att organisationen av styrelser och dylikt icke i fortsättningen behöver stå kvar. Jag förstår det så väl, herr talman. Det kan naturligtvis räknas ut på de olika huvudmännen, om man endast har en person eller möjligtvis två, som tar emot pensionerna, och fördelar dem, på sätt man kommer överens om, till respektive pensionstagare. Men redan detta är ju en liten apparat och ett litet besvär som fortfarande, efter det staten har övertagit undervisningen, för denna undervisningsgren kommer att åvila de nuvarande huvudmännen, och jag undrar: Är det verkligen riktigt? För vårt vidkommande vet jag intet fall, då man icke hållit pensionerna i underkant, men om man lämnat vederbörande utan pension, hade det väl knappast varit riktigt att fordra, att man i fortsättningen skulle hava fått plikttrogna tjänare på respektive platser, om de arbetat vid en institution under en styrelse, som lämnade dem utan pension. Det har alltså varit praktiskt klokt och naturligtvis mänskligt och riktigt att de fått pension. Skall nu denna, när det hela övertages av staten, fortfarande bäras av huvudmännen? Jag kan icke finna, att det är rimligt.

För att sedan återgå till C-skolan ber jag, herr talman, få påpeka, att underhållskostnaderna för fjärde distriktets dövstumskola — däri icke inberäknat C-skolan, väl att märka — för de sista åren belöpt sig till 165,000 kronor, medan samtliga övriga distrikts kostnader för reparationer och underhåll under samma tid uppgingo till 105,000 kronor. Skulle det bli en rättvis fördelning här, skulle dessutom tilläggas cirka 20,000 kronor om året, som fjärde distriktet haft i vissa reparationskostnader. Byggnadsarbeten och reparationer hava under de sista åren avsett uppsättning av ett gediget järnstaket omkring hela tomten, ny badavdelning, w. c.-anläggning och nya maskiner i tvättstuga, ny värmeledning och köksutrustning, omläggning av elektriska ledningar och ombyggnad av sjukavdelningen. Ett distrikt, som på detta sätt sköter sina angelägenheter, borde man väl ändå, när staten skall övertaga verksamheten, i någon mån visa rättvisa. Det borde vara en sporre för alla andra i framtiden, då det är någonting som man väntar att staten skall övertaga, att sköta det så, att man kan säga till statsmakterna i vårt land: Var så goda och tag vad vi hava förvaltad efter vår bästa förmåga!

På grund av vad jag sålunda anfört ber jag, herr talman, att få hemställa om bifall till den av herr J. B. Johansson m. fl. avgivna reservationen, vilket är detsamma som bifall till vår motion.

Herr Olsson, Oscar: Herr talman! Det har icke fallit någon inom utskottet in att förneka, att fjärde distriktet med denna C-skola har inlagt stora förtjänster om dövstumundervisningen inom sitt område. Det är ett mycket erkännansvärt intresse, som distriktet där har visat.

Men det är en sak. Det kan ju rent av hända, att det finns andra dylika

Ang. statens övertagande av dövstumundervisningsväsendet. (Forts.)
distrikt, som också visat ett mycket erkännansvärt intresse och som från den synpunkten skulle kunna göra anspråk på en särställning, när det gäller överflyttande av egendom till staten, när staten skulle övertaga fast och lös egendom. Jag vill ändock fästa herrarnas uppmärksamhet på att det är ett distrikt till, som i någon mån kan jämföras med det fjärde, nämligen det tredje, som har upprättat en lantbruks- och hantverksskola samt ett skydds- och åldersdomshem å Råbylund. När utredningsmannen jämför C-skolan i Vänersborg och skälen för att den skulle undandragas ett överlämnande till staten å ena sidan och Råbylundsinstitutionerna å den andra, så säger utredningsmannen — med allt det erkännande han visar fjärde distriktet — att han ej tror, att det är så nödvändigt, att Råbylundsinstitutionerna överlämnas till staten, men för C-skolan gör han däremot intet undantag. Jag vill icke fästa alltför stor vikt och betydelse därvid, men jag anser ändock, att när utredningsmannen kommer till detta resultat, så kan man icke helt förbigå detsamma.

Herr Theodor Nilsson anmärkte att man icke kunde tillmäta någon betydelse åt utredningsmannens synpunkt, att fjärde distriktet dock blev befriat från de rätt betydande utgifterna för hantverksskolans verksamhet genom statens övertagande av undervisningen och att däri skulle ligga någon motivering för att om staten använder skolan för något liknande, vilket distriktet icke varit skyldigt att göra, så borde väl distriktet i någon mån känna sig tröstat av att dessa utgifter för distriktets vidkommande försvunno. Det har varit så hela tiden, när staten övertagit viss undervisning här i landet, och senast när det gällde småskoleseminariernas indragande till staten, att staten bestämt krävt, att all egendom, som staten behövde, skulle övergå till staten. Principiellt är det således alldeles samma sak och icke något annat, som det här är fråga om. Departementschefens anvisning att man i alla fall får ta hänsyn till att det distrikt, som sparar mest vid statens övertagande av dövstumundervisningen, blir det fjärde, bör väl också kunna anses som en förmildrande omständighet, även om distriktet med något skäl kan påpeka, att man har gjort mera än man behövde. Departementschefen är också rädd för att ett ensidigt beaktande på ett distrikts intressen skulle kunna medföra orättvisor på andra håll. Det kan ej förnekas. Det är andra distrikt, som skulle kunna komma fram med ett påpekande, att nog ha de på en eller annan punkt gjort mer än de ha behövt. Det är emellertid mycket möjligt, att fjärde distriktet i det fallet gjort mer än något annat. Jag vet inte, men jag håller det icke för otroligt. Om man vid ett tillfälle sådant som detta, när det gäller övertagande från statens sida av stora utgifter för de olika distrikten, kommer med en vågskål för att se efter, om man icke i det ena distriktet skulle kunna göra anspråk på undantagsbestämmelser, när det gäller en jämförelse med andra distrikt, så tycker jag ändå, att det är rätt svårt för riksdagen att taga någon hänsyn därtill.

Kungl. Maj:t och statsutskottet hava icke ansett sig på någon punkt böra gå ifrån principen om skyldigheten att överlämna egendomen till staten. Det kan hända, att staten sedan icke anser sig behöva all denna egendom. Och skulle det vara så, att staten icke behövde C-skolan i Vänersborg, kommer distriktet att återfå den. Försiktigheten både i fråga om denna skola och Råbylundsinstitutionen har emellertid bjudit att icke på förhand medge något undantag lika litet som beviljande av någon ersättning. Beträffande överlämnandet av C-skolan ber jag på av mig anförda skäl att få yrka bifall till utskottets förslag.

Vad sedan angår den andra frågan, är den lika omöjlig rent principiellt att gå med på, nämligen att staten vid detta tillfälle skulle göra vad staten alltid

Ang. statens övertagande av dövstumundervisningsväsendet. (Forts.)
har vägrat att göra vid liknande tillfällen eller övertaga skyldigheten att utbetala pensioner, som redan utgå. Det är en summa på 35,000 kronor. Riksdagen kan säga, att det inte betyder så förfärligt mycket från summans synpunkt, om riksdagen går med på kravet i motionen eller ej. Nej, det gör det inte, men i principiella frågor får man alltid tänka på konsekvenserna. När det gällde landstingsseminarierna föll det icke riksdagen in, att riksdagen skulle övertaga den skyldigheten. Det är fullkomligt orimligt att förutsätta något sådant. Det säges i motionerna, att det är olika förhållanden, när det gäller dövstumundervisningen och småskoleseminarierna. När vi undersökte de »olika förhållandena», bestodo dessa i att när det gällde dövstumdistrikten, så är det flera landsting, som äro med i varje distrikt, medan det, när det gällde seminarierna, var ett landsting för varje distrikt. Ja, men den skillnaden kan väl icke på något sätt beröra principen. Ur praktisk synpunkt tyckte man nog i början att det skulle vara galet att upprätthålla en organisation enbart för utbetalande av dessa 35,000 kronor. Men när vi resonerade om svårigheterna på den punkten, kommo vi till samma resultat som herr Nilsson själv nu kom till. Det är inte så stora trollkonster, som behövas för en repartisering, när det gäller ett begränsat antal pensionärer. Det är inte heller någon trollkonst att göra en ordentlig fördelning, så länge dessa människor leva, och att varje år få bidrag från de olika landstingen med de summor, som det är fråga om.

Följaktligen stå vi här inför rent principiella avgöranden i båda fallen, både när det gäller överlåtandet av den fasta och lösa egendomen och övertagandet av skyldigheten att utbetala pensionerna. Ehuru frågan icke rent ekonomiskt för tillfället är av någon stor betydelse, får jag likväl på grund av de konsekvenser, som skulle följa ett brytande av dessa i riksdagen ständigt hävdade principer, yrka bifall till utskottets utlåtande.

Herr Bärq, Johan: Jag ber att få säga några ord i vad rör frågan om ordnandet av pensionerna.

Jag kommer icke med något annat yrkande än utskottets, men jag anser skäl föreligga att göra någon erinran mot den här av den siste ärade talaren så starkt fastspikade principen i fråga om förfarandet mellan landstingen och staten i föreliggande fall. Herr Oscar Olsson sade, att han funnit det fullständigt orimligt, om staten skulle övertaga pensionskostnaden för den pensionerade personalen. Ja, jag vet ej, vari orimligheten består. Någon ekonomisk fråga är det icke vare sig för landstingen eller staten, utan det är helt enkelt en praktisk fråga. Jag vill i detta sammanhang säga, att det aldrig skulle falla mig in att stå här och tala för att staten skulle betala något till landstingen för övertagande av fastigheterna. Det är ju en gemensam angelägenhet för hela svenska folket. Den har hittills handhafs av landstingen med bidrag från staten, men nu övertar staten det hela. Staten och landstingen äro väl ej två varandra så ovidkommande parter, att man behöver, för att använda herr Olssons uttryck, gå omkring med vägsålar i detta fall och skifta ut, vad som skall tillkomma den ena eller den andra. Om nu landstingen anse sig ha fått en ekonomisk förmån i detta fall, är ju detta bra. Staten får taga motsvarande börda, och det smäller, som man brukar säga, ungefär lika högt, men det är ur organisationssynpunkt och med hänsyn till undervisningen en fördel, att staten handhar det hela, och man måste därför hälsa förslaget med tillfredsställelse. Jag har, herr talman, som mångårig ledamot av en sådan distriktsstyrelse varit i tillfälle att se, hur hela undervisningsverksamheten på detta område har lidit under denna långa övergångstid. Och jag kan i detta sammanhang säga, att otvivelaktigt äro de värden, som staten får av landstingen

Ang. statens övertagande av dövstumundervisningsväsendet. (Forts.)
vid det ifrågasatta övertagandet av dövstumundervisningen, inte alltid så stora. Man har dragit sig fram såvitt möjligt utan större kostnader både i fråga om fastigheter och inventarier och endast sett till att man någorlunda anständigt har kunnat driva skolornas arbete.

Jag tycker således, att den saken inte är mycket att tala om, men i fråga om pensioneringen må jag säga — jag hoppas att statsrådet inte tar illa upp — att det förfarandet är litet grand futtigt, att man skall dela upp åliggandena mellan staten och distriktet i det fallet även för framtiden. Staten och landstingen äro väl inga vanliga affärsmän, som behöva göra något slags lagmässigt lagda bokslut vid ett sådant här övertagande. Jag tycker också, att det är nästan litet förargligt att tänka sig, att huvudmännen i ett skol-distrikt alltjämt skola behöva i någon mån upprätthålla en viss sorts institution, antingen man nu uppdrar åt en enda person eller man skall ha någon delegation, som varje år, så länge det finns en enda pensionär i livet, skall räkna ut och verkställa debiteringar, t. ex. i första distriktet på åtta huvudmän, för att dela upp en liten summa för pensionering av exempelvis en vaktmästare. Så länge han lever, måste man ha den institutionen, såvitt jag förstår, eller uppdraga saken åt en person.

Det förefaller mig som sagt ganska obehövt, att utgifterna för redan pensionerad personal fortfarande skola bäras av distriktet, men när nu Kungl. Maj:t vill ha det så, är det ju ingenting av vikt att jämra sig över. Jag skulle i stället vilja vädja till statsrådet att vid omprövningen av andra hithörande angelägenheter i fråga om den anställda personalen, som ännu inte äro upplärade, också taga under överbärande, huruvida inte skolöverstyrelsen eller statskontoret eller något annat centralt organ kunde få i uppdrag att sköta om utdebiteringen på de olika huvudmännen och utbetalandet av pensionerna, så att varje distrikt sluppe upprätthålla någon sorts pensionsanstalt i miniatyr för dessa rätt obetydliga saker. Det är den enda önskan jag har, herr talman, sådan frågan nu ligger till, och det skulle otvivelaktigt bespara distriktsstyrelserna en hel del besvär och huvudbry, om det kunde ordnas så genom en departementsåtgärd, att landstingen helt och hållet befriades från befattningen med den ifrågavarande verksamheten med undantag av de små penningtillskott, som fordras för utbetalande i fortsättningen av vid övertagandet utgående pensioner.

Häri instämde herr *Karlsson, Oscar Gottfrid.*

Herr **Bäcklund:** Herr talman! Jag har i Skaraborgs läns landstings förvaltningsutskott varit med om att behandla den här frågan, och jag kan tala om att man där var enig om att göra en framstöt i riksdagen i denna fråga. Med anledning därav och då även övriga huvudmän inom fjärde dövstumskol-distriktet voro av samma mening, ha motioner väckts i bägge kamrarna. I första kammaren var det inte mindre än tjugu och i andra kammaren inte mindre än tjugufyra motionärer. Men denna omständighet har tydligen inte gjort något intryck på statsutskottet, om man bortser från reservanterna, bland vilka ju återfinnas några av motionärerna. Utskottet har ansett propositionens förslag angående den s. k. C-skolan i Vänersborg och även beträffande pensioneringen vara riktiga.

Man kan säga, att ortsintressena inte tillgodosetts i denna fråga liksom inte heller beträffande ett annat ärende, som avgjordes tidigare i dag. Jag tycker emellertid, att riksdagen inte borde bortse ifrån dem helt och hållet vid behandlingen av vissa spörsmål. Vi äro naturligtvis, såsom föregående talare också ha sagt, tacksamma för att staten nu skall övertaga dövstumundervisningen, men vi kunna inte se, att det kan vara rättvist, att staten därvid också

Ang. statens övertagande av dövstumundervisningsväsendet. (Forts.)
skall lägga embargo på C-skolan i Vänersborg. Det har inte ålegat detta dövstumskoldistrikt att hålla C-skolan. Den ligger inte tillsammans med dövstumskolans byggnader i övrigt eller på samma tomt som dessa, utan den är en helt fristående inrättning. Huvudmännen ha varit så hyggliga, att de satt i gång en sådan skola vid sidan av vad som ålegat dem och på det sättet utvidgat undervisningen för de dövstamma inom distriktet. Detta borde inte belönas på det sättet, att staten utan vidare tar den inrättningen, ty den är ju enastående inom alla dövstumdistrikten. I de andra distrikten finns ingenting sådant att ta.

Herr Oscar Olsson säger, att om staten inte behöver C-skolan, får distriktet naturligtvis tillbaka den. Ja, det betyder, att herr Oscar Olsson tänker sig, att undervisningen i Vänersborg möjligen skall försämras, om nämligen C-skolan skulle slopas. Men varför har man då varit angelägen — både utredningsmannen och departementschefen — att ovillkorligen ta ifrån distriktet C-skolan, som ligger vid sidan om dövstumskolverksamheten sådan den ålagts distriktet av staten? Jag tror nu inte, att det blir fråga om något återlämnande, utan staten kommer nog att lägga beslag på C-skolan, om det blir möjligt genom riksdagens beslut.

Genom statens övertagande av dövstumundervisningen och en del andra åligganden har man ju försökt att bereda landstingen lättnader i deras utgifter. Sådana åtgärder medföra en skattutjämning. Man har ansett, att staten skulle överta en del uppgifter, som tidigare ålegat landstingen. Men det har också försiggått en utveckling i motsatt riktning. Landstingen ha fått nya och dyrbara uppgifter; deras sjukvårdsväsen t. ex. sväller ut undan för undan. Man kan därför inte säga, att på det stora hela taget förmärkts någon tendens till skattelindring inom landstingen utan snarare tvärtom. Några dylika synpunkter kunna därför inte anföras till försvar för avslaget på framställningen om ersättning för C-skolan. Och när distriktet inte har haft skyldighet att hålla C-skolan, vet jag inte, vilken rätt staten har att lägga beslag på den. Enligt mitt sätt att se har staten ingen sådan rätt. Men staten kan naturligtvis göra det i alla fall, det är inte tu tal om det. När regeringen och riksdagen fordra, att så skall ske, blir det naturligtvis på det sättet, men det finns ändå ingen rätt för staten att lägga beslag på någonting, som inte har tillhört det egentliga dövstumskolväsendet. Det är mitt sätt att resonera, och så resonera många andra.

Jag förstår ju, att det är mycket svårt att vinna gehör för sådana rättvisesynpunkter här i riksdagen, och det gäller också pensionsfrågan. Vad den angår kan jag instämma med den föregående talaren, men han inskränkte sig till att endast begära, att staten skulle ordna utdebiteringen på huvudmännen och utbetalandet av pensionerna. Den saken berör också hans distrikt och alla de övriga, men vad som kan vara rättvist, när det ensamt gäller fjärde distriktet, det går man förbi. Det är naturligtvis tacknämligt att få stöd för någon del av reservationen, men jag tycker inte, att man på det sättet bara skall tänka på att se om sitt eget hus, utan att man också bör ta hänsyn till, att det är rättvist, att fjärde dövstumdistriktet får behålla sin C-skola, liksom det är rättvist, att staten försöker ordna pensioneringsfrågan på det sättet, att varje distrikt slipper upprätthålla något slags organisation, som skall handha utdebiteringen och utbetalandet av de redan utgående pensionerna, om nu staten inte vill påta sig själva pensionskostnaderna, fastän de inte borde te sig så avskräckande stora för staten.

Med dessa ord, herr talman, ber jag att få yrka bifall till den reservation, som jag undertecknat och vilken som första namn upptager herr Johansson i Fredrikslund.

Ang. statens övertagande av dövstumundervisningsväsendet. (Forts.)

Herr Björnsson: Herr talman! Då den motion, som senast herr Bäcklund berört, var under förberedande, frestades jag av länskamrater att skriva under den. Jag försökte sätta mig in i vad frågan gällde. Jag kom då underfund med att jag var i viss mån jävig, så till vida som jag tillhörde det distrikt, som ansatt sig missgynnad vid den uppgörelse, som här skall äga rum mellan staten och dövstumskoldistriktet, d. v. s. praktiskt taget landstingen. Och jag tyckte, när jag hade gjort klart för mig, att det distrikt jag tillhör utgöres av rätt många landsting och en stor stad, var det en för liten sak att bråka om C-skolans överlämnande till staten utan ersättning, om man därmed riskerade att ställa sig hindrande i vägen för en viktig reform. Jag tyckte sålunda visserligen, att motionärerna hade principiellt rätt, då de krävde, att distriktet skulle få ersättning för en merprestation, som det gjort jämfört med övriga statens medkontrahter i denna överenskommelse, men jag tyckte å andra sidan inte, att saken var av någon större betydelse. Om motionen bifallits, skulle distriktet ha fått en viss ersättning; den skulle slås ut på de olika intressenterna, och det skulle resultera i så och så stor lindring per skattekrona i landstings-skatt. Det där, tänkte jag, får väl vara.

Men däremot tycker jag, att de krav, som motionärerna framställt i ett annat avseende och som herr Bärge här pläderade för på ett i grund och botten tillräckligt sätt, är fullt berättigat. Jag kan omöjligen förstå det patos herr Oscar Olsson utvecklar, då han säger, att det är en princip, som riksdagen har, att när den övertar en sådan här verksamhet skall den inte överta några pensionskostnader. Herr Oscar Olsson kan säkerligen proklamera än den ena principen och än den andra, men på ett område som detta ha vi väl mycket litet med t. ex. rättsprinciper att göra. Här är det väl endast fråga om att på det mest praktiska sättet ur administrativ synpunkt ordna en fråga. Om jag kan sägas vara i viss mån jävig, då det gäller ersättning för byggnader m. m., alltså den ersättning, varom andra delen av motionen handlar, så kan man omöjligen betrakta mig som jävig, då det gäller det krav, som innefattas i motionens första del, nämligen att staten skall ansvara för pensionskostnaderna. Jag har inte räknat efter, om detta skulle medföra något tiondels öres minskning i landstings-skatt för det ena eller andra distriktet, och jag bryr mig inte om att göra det. Det enda och allt avgörande skälet ligger i besvarandet av frågan: skall det vara rim och reson att, sedan dövstumskoldistriktet inte vidare ha något som helst med dövstumundervisningen att göra, i varje distrikt behålla en organisation endast för att utbetala pensioner, som beviljats några före detta befattningshavare? Vi ha tillräckligt med papperskvarnar, som mala mycket klen mald för stora kostnader. Jag tycker således, att det är en från rent organisatorisk synpunkt självklar fördel att på denna punkt bli av med specialdelegationer, delegationer för utbetalande av pensioner till ett fåtal före detta befattningshavare. Hur länge dessa delegationer skola finnas kvar, vet man ju inte. Det beror på hur långlivade pensionärerna bli.

Jag skulle knappast tro, herr talman, att jag hade begärt ordet, om jag vetat, vad herr Bärge skulle säga. Jag har tagit till orda i alla fall, därför att herr Bärge inte framställde något yrkande. Min uppfattning om hur man praktiskt och på enklast möjliga sätt bör ordna saker och ting reser sig mot att man skall bibehålla dessa delegationer för att utbetala några få pensioner. Jag tycker, att det är alldeles klart, att man bör låta staten övertaga detta utan att man därmed tar någon som helst principiell ståndpunkt till hur staten bör förfara i andra fall. Det vore en helt annan sak, om det hade varit varje landsting för sig, som haft att utbetala pensionerna, ty i landstingen har man ändå en stor organisation för sådana ändamål. Men i detta fall är det flera landsting, som skola samarbeta. Herr Olsson kan således frälsa sin själ och rädda sina prin-

Ana. statens övertagande av dövstumundervisningsväsendet. (Forts.)
cipskäl en annan gång genom att säga, att när det gällde dövstumskoldistriktet, funnos inga organisationer, som hade andra liknande uppgifter att fullgöra vid sidan om utbetalandet av pensionerna till de gamla befattningshavarna. Därför fick staten ta hand om den saken och det gjordes ett undantag från den regel, som herr Olsson betraktar som så gyllene, bara därför att statsutskottet en gång har knäsat den.

Jag anser mig, herr talman, böra yrka bifall till den vid utskottsutlåtandet fogade reservationen i vad den avser bifall till första delen av klämman i de likalydande motionerna, d. v. s. att staten vid övertagandet av dövstumundervisningen även skall ansvara för kostnaderna för redan utgående pensioner till f. d. befattningshavare vid dövstumskolorna.

I herr Björnssons yttrande instämde herrar *Reuterskiöld, Källman, Viktor Larsson* och *Olof Carlsson*.

Herr statsrådet **Engberg**: När jag lyssnade till min ärade vän herr Björnssons anförande, undrade jag, om han sökte bibringa kammaren den föreställningen, att det här var fråga om skapande av det, som August Strindberg skildrar i Röda rummet: ämbetsverket för utbetalande av tjänstemännens löner. Den här saken är i själva verket mycket enkel. Vad herrarna diskutera om är: skall staten här i motsats till vad fallet var, när det gällde småskoleseminarierna, ikläda sig pensionskostnader för en personal, som icke varit anställd i statens tjänst? Skälet varför man här skulle slå in på en alldeles ny väg ha herrarna angivit på det sättet, att det skulle bli så krångligt att utbetala pensionerna i detta fall. Jag kan inte tänka mig, att det är allvarligt menat. Det är ju på det sättet, att landstingen redan ha att utbetala vissa tilläggspensioner och repartisera dem genom sina förvaltningsutskott. Vad är det, som hindrar, att förvaltningsutskotten överenskomma, att inom ett visst distrikt svarar ett förvaltningsutskott för distributionen av ifrågavarande pensioner? Herr Björnsson talade om delegationer — vad är det för delegationer? Det vore ju att anknyta till den ordning, som i och med antagandet av det föreliggande förslaget avskaffas. Den nya ordningen räknar inte med dylika delegationer. Men lika väl som vissa tilläggspensioner till sjukvårdspersonal utbetalas genom förvaltningsutskotten, lika väl kunna de ifrågavarande pensionerna utbetalas av de existerande förvaltningsutskotten, som efter inbördes överenskommelse ordna det på ett praktiskt sätt så, att genom ett utskott pensionerna repartiserar inom ett visst distrikt. Propositionen förutsätter inte tillskapandet av någon som helst ny organisation, den räknar inte med några delegationer, utan meningen är, att man skall anknyta till organismer, som redan finnas och som faktiskt användas för motsvarande ändamål. Det vore också förvånande, om våra landsting, som äro så praktiskt lagda och där det finns så mycket praktiskt folk, som kan laga efter läglighet, icke skulle kunna komma överens om en sådan sak.

Det är en annan sak, om man tar upp en principiell diskussion om huruvida staten överhuvud taget skall bära dessa pensionskostnader eller icke. Be-träffande den frågan må jag säga, såsom redan framhållits, att nog vore det besynnerligt om staten, som, när det gällde seminarierna, förklarade det vara dess princip att icke överta några pensioner, skulle i det här fallet avge en alldeles motsatt deklaration. Och varför skulle den göra det? Den frågan har jag inte fått besvarad. Å ena sidan gällde det utbildning av blivande lärarpersonal, å den andra sidan undervisning av dövstumma. Att det förhål-landet, att undervisningsobjekten i de båda fallen äro olika, skulle motivera, att man förföre på principiellt olika sätt, kan jag rakt inte förstå.

Ang. statens övertagande av dövstumundervisningsväsendet. (Forts.)

Herr Olsson, Oscar: Det är ganska lustigt, att det var jag, som i utskottsavdelningen hävdade de synpunkter, som herrar Bärge och Björnsson här med mycket stor pondus gjort sig till talesmän för. I avdelningen blevo vi mycket snabbt fullkomligt överens med herrar Bärge och Björnsson därom, att här finnge inte sättas i gång någon sorts papperskvarn. Mitt förslag var precis det, som herr Bärge kom fram med, innan herr Björnsson skärpte det. Mitt ursprungliga förslag gick ut på att vi skulle be Kungl. Maj:t att ordna den här saken på ett sådant sätt, att det inte uppstode något krångel för de olika distrikten och landstingen, således precis vad herr Bärge önskade, att statsrådet skulle ombesörja. Varför övergav jag då en så förnuftig ståndpunkt som herr Bärge? Jo, helt enkelt därför att en gammal landstingsman, som inte är här närvarande i dag, herr Nilsson i Landeryd, i avdelningen visade på olika sätt, hur enkelt den här saken kunde anordnas. Det var således för sakkunskapen från landstingen, som vi böjde oss i avdelningen, då vi icke framställde det önskemål till departementschefen, som herr Bärge nyss uttalat. Jag utgick hela tiden från att detta skulle vara den sista resursen, men när en gammal tränad landstingsman sade, att det där att repartisera är så förfärligt enkelt, att vilken kamrerare som helst kan göra upp en sådan plan från början, så att det sedan bara är att varje år skicka beloppen till de olika pensionärerna, så tyckte jag, att det inte var någon idé att jag såsom mindre sakkunnig i fråga om landstingsorganisationen och landstingsadministrationen opponerade mig och vidhöll mitt förslag. Det är den saken. Jag är således liksom departementschefen övertygad om, att detta inte är någon svår konst att klara.

Vad sedan beträffar den överlägsna tonen gentemot mitt principrytteri, har herr statsrådet redan varit inne på den saken och pekat på att det är en princip det här gäller och att det gäller ett första brott emot den principen. Men det är en sak till, som herrar Bärge och Björnsson, ifall de nu ha läst statsutskottets utlåtande noggrant, kanske hade kunnat fästa sig vid. Jag syftar på vad som säges i utlåtandet mitt på sid. 20: »Såvitt av motionerna kan utläsas, innefattar detta yrkande jämväl de tilläggs pensioner, som beviljas av vissa dövstumskoldistrikt och som enligt utredningsmannens, myndigheternas och departementschefens enstämmiga uppfattning icke böra gäldas av staten.» Det är verkligen en allvarlig princip, som man här kommer in på. Det är småsaker, kan det tyckas, ty det gäller bara 35.000 kronor. Men det är det ledsamma från herrarnas synpunkt med statsutskottet, att statsutskottet alltid får lov att taga hänsyn till vad som kan komma som konsekvens en annan gång. Det är möjligt, att ett sådant betraktelsesätt av statsutskottet är småskuret, och det kan hända, att jag själv ibland tyckt så, men det är en statsutskottsprincip, som i sak är mycket sund och mycket bra, och därför känner jag mig inte alltför generad över att hävda denna princip här i dag.

Herr Bärge, Johan: Herr talman! Det tjänar ingenting till att kivas om dessa saker. För att vara litet elak skulle jag dock kunna säga, att jag är synnerligen tacksam för de lärdomar jag varit i tillfälle att här få inhämta om huru landstinget skall kunna sköta sina angelägenheter praktiskt. Det kunde ju befaras, att jag inte har någon insikt i den saken.

Det har talats om att det, som här föreslås, inte är någonting konstigt och att det inte behövs någon stor apparat och några papperskvarnar och sådant för att genomföra förslaget. Jag tror mig, herr talman, förstå, att sådant icke behövs, ty det är ju inte ett problem, som landstingen inte kunna lösa, till följd av dess konstighet. Det skulle vara ynkligt beställt i detta land, om man inte

Ang. statens övertagande av dövstumundervisningsväsendet. (Forts.)
rådde med en sådan sak. Frågan är för mig bara den: Är det nödvändigt att göra denna sak besvärligare än som behövs?

Herr statsrådet talade om landstingens vana att handla praktiskt. Ja, det är just det, som stöter mig, att man i detta fall, trots att det inte är något svårt problem att lösa, inte försöker ordna frågan mera praktiskt än som nu föreslås. Visst kunna de åtta städerna och landstingen i första dövstumskoldistriktet göra en hemställan exempelvis till Södermanlands läns landsting att varje år debitera ut kostnaderna så länge det finns en enda pensionär kvar och det kan det ju finnas i många år ännu. Och om det till slut låt mig säga bara blir en vaktmästare kvar, som skall ha en pension av 45 kronor i månaden, skola vi hålla på med att varje år debitera ut detta pensionsbelopp med några få kronor på varje särskilt håll, bara för att man inte skall bryta mot en princip, som tycks för alla tider fastslagen, när staten övertog småskoleseminarierna. Jag föreställer mig väl, att om denna princip, som nyss sagts, fastän förhållandena nu äro helt annorlunda mot när dessa seminarier övertogos, skall vara så helig, komma sådana här mycket opraktiska åtgärder att i alla tider framåt få praktiseras, oavsett om det verkligen finnes skäl därtill.

Jag vill ännu en gång för min del betyga, att dessa *kostnader* inte betyda ett jota för landstingen. Det är inte dem vi tala om utan det är enbart fråga om huruvida det kan vara nödvändigt att krångla till saken och göra den besvärligare än som behövs, när det är fråga om sådana struntsaker.

Jag fattade herr Björnssons yrkande så, att han ville att kammaren här skulle besluta, att staten skulle övertaga jämväl kostnaderna. Ja, blir det en omröstning om saken, kan jag gå med på det också, men så långt har jag aldrig sträckt mig, ty i fall det roar någon, att statsverket skall slippa ifrån dessa slantar, är det synd att inte gå det kravet till mötes. För landstingen är det otvivelaktigt ingen ekonomisk fråga, men som jag upprepade gånger har sagt, då frågan otvivelaktigt kan lösas på ett enklare sätt har jag inte kunnat tåga. Jag ser, att utskottet säger, att man inte behöver bibehålla den nuvarande distriktsorganisationen. Ja, man kan kalla den vad man vill, men några människor här i landet måste ändå ombesörja detta.

Jag har intet yrkande att framställa nu heller.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen yttrade, att i avseende på det nu ifrågavarande utlåtandet yrkats 1:o) att vad utskottet hemställt skulle bifallas; 2:o) av herr *Nilsson, Theodor*, att utskottets hemställan skulle bifallas med den ändring, som föranleddes av bifall till de i ämnet väckta motionerna; samt 3:o) av herr *Björnsson*, att kammaren skulle bifalla utskottets hemställan med den ändring, som föranleddes av ett bifall till förra delen av nämnda motioner, nämligen »att staten vid övertagandet av dövstumundervisningen även skall ansvara för kostnaderna för redan utgående pensioner till f. d. befattningshavare vid dövstumskolorna.»

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner enligt berörda yrkanden och förklarade sig finna propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Nilsson, Theodor*, begärde votering, i anledning varav herr talmannen upptog vardera av de båda återstående yrkandena med hemställan, huruvida kammaren ville antaga detsamma till kontraposition i den förestående omröstningen; och förklarade herr talmannen sig anse de härå avgivna svaren hava utfallit med övervägande ja för deras mening, som ville till kontraposition antaga bifall till det under 2:o) här ovan upptagna yrkandet.

Ang. statens övertagande av dövstumundervisningsväsendet. (Forts.)

Herr *Björnsson* äskade emellertid votering om kontrapositionens innehåll, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som till kontraposition i huvudvoteringen angående statsutskottets utlåtande nr 85 antager bifall till herr Theodor Nilssons yrkande i ämnet, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har till kontraposition i nämnda votering antagits bifall till herr Björnssons yrkande i frågan.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes omröstningen på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser; och befanns därvid, att flertalet röstade för nej-propositionen.

I följd därav uppsattes, upplästes och godkändes för huvudvoteringen en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 85, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles herr Björnssons yrkande i ämnet.

Sedan denna voteringsproposition ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser. Herr talmannen förklarade därpå, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för nej-propositionen.

Då emellertid herr *Wistrand* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 37;

Nej — 45.

Därjämte hade 9 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Vid förnyad föredragning av statsutskottets utlåtande nr 86, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning angående understöd åt vissa lärarinnor, som på grund av folkskoleväsendets omorganisation förlorat sin anställning, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Ang. vidgade arbetsuppgifter för svenska konstnärer. Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 87, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning angående beredande av vidgade arbetsuppgifter för svenska konstnärer jämte en i ämnet väckt motion.

I proposition nr 157 hade Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för den 19

Ang. vidgade arbetsuppgifter för svenska konstnärer. (Forts.)
februari 1937, föreslagit riksdagen att till konstrådet för budgetåret 1937/1938 anvisa ett anslag av 9,000 kronor.

I samband härmed hade utskottet till behandling förehaft en inom första kammaren av herr *I. Ekströmer* väckt motion (I: 231), vari hemställts, att riksdagen måtte uttala, att det föreslagna konstrådet borde få följande sammansättning:

- a) ordförande utsedd av Kungl. Maj:t i enlighet med kungl. propositionen,
- b) nationalmuseichefen,
- c) 1 representant för byggnadsstyrelsen utsedd av Kungl. Maj:t,
- d) 2 konstnärer, därav 1 målare och 1 skulptör, utsedda av Kungl. Maj:t efter förslag av de institutioner, som framdeles kunde komma att bestämmas,
- e) 1 »lekman» med intresse för bildande konst, utsedd av Kungl. Maj:t,
- f) 1 ledamot utsedd, enligt propositionens förslag, av de enligt ovan av Kungl. Maj:t utsedda 6 ledamöterna.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet på återropade grunder hemställt, att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å herr Ekströmers berörda motion (I: 231), till Konstrådet för budgetåret 1937/1938 anvisa ett anslag av 9,000 kronor.

Enligt en vid utlåtandet avgiven reservation hade herrar *Johansson* i Fredrikslund, *Svensson* i Kompersmåla, *Nilsson* i Landeryd, *Persson* i Falla och *Olsson* i Staxäng ansett, att utskottet bort tillstyrka bifall till herr Ekströmers motion (I: 231).

Herr Ekströmer: Herr talman! Må det först tillåtas mig att i all enkelhet komplimentera departementschefen för det initiativ, som tagit sitt uttryck i denna proposition och som förvisso hälsas med största glädje av alla vårt lands konstvänner.

Beträffande nu den motion, som jag vågat framlägga, har utskottet till en del av densamma intagit en mycket välvillig ståndpunkt, nämligen beträffande nationalmuseichefens ledamotskap av konstrådet, då utskottet skriver, att det förutsätter, att Kungl. Maj:t — där så finnes lämpligt — »icke lärer underlåta att taga honom i anspråk såsom ledamot». För min del måste jag säga, att jag tycker, att utskottet kunde ha tagit steget fullt ut och gärna låtit honom först som sist bli självskriven ledamot med tanke på de uppgifter, som konstrådet tänkts få för landets konstliv, och jag hänvisar därvid till de uttryck jag använt i min motion.

Sedan har i motionen också påyrkats en annan sammansättning i övrigt av konstrådet än den av Kungl. Maj:t föreslagna, vilken senare innebär att i rådet skulle finnas fyra eller noga räknat fem — ifall man räknar med arkitekten också — konstnärer men endast två vad man skulle vilja kalla lekmän. Jag citerar ånyo motionen: »I och för sig kanske häremot ej vore så mycket att anmärka, då det ju måste anses som självklart att konstnärer måste besitta en betydande sakkunskap i fråga om konst. Men det har väl i alla tider visat sig att den begåvning och det temperament, som väl är konstnärens största tillgång i hans skapande verksamhet, ligger på ett helt annat plan än det sakliga och i möjligaste mån objektiva bedömande, som fordras vid ett planmässigt arbete av den natur som här ifrågasatts.»

Jag sätter verkligen i fråga, huruvida med den föreslagna sammansättningen, med en avgjord majoritet för det konstnärliga inslaget, man kan påräkna den så att säga objektiva — om man över huvud kan tala om något sådant be-

Ang. vidgade arbetsuppgifter för svenska konstnärer. (Forts.)
träffande konst — inställning till frågorna, som man gärna ville tänka sig, och om det icke vore lämpligare med en annan sammansättning.

Jag har för mig, att konstfrågor nu för tiden äro icke så litet mera komplicerade än vad de voro förr; åtminstone tror man, att konsten förr i världen var så att säga mera ursprunglig och att konstverken mera spontant kommo fram ur konstnärens skapande fantasi. Den moderna konsten synes mig i stället vara mera *intellektuellt* betonad: man vill söka sig fram, gärna till något nytt, och man experimenterar med färger, former och linjer mera med användande av, skulle jag vilja säga, sitt förstånd än av den konstnärliga ingivelsen. På det sättet uppkommer den ena säregna konstriktningen efter den andra. En hel del av dessa konstriktningar ha visserligen bestående värde, och konstverk av oförgänglig skönhet ha ur dem framskapats, men åtskilliga andra konstriktningar uppträda, som gärna till en början vilja gälla som slutgiltiga, reklameras upp och höjas till skyarna för att kanske efter någon kort tid falla i obeveklig glömska.

Jag menar, att det nu för tiden är betydligt svårare än förr att så att säga sova och skilja på god och dålig konst, på vad som verkligen är representativt för det bästa hos samtiden och det som kanske endast har kuriositetsintresse eller möjligtvis musealt intresse. Och om jag då anser en sådan sovning nödvändig, kan jag ej tycka annat, än att det är mindre lämpligt att anförtro denna sovning åt ett konstråd, som till sin övervägande majoritet är sammansatt av utövande konstnärer, som stå mitt uppe i alltsammans och som kanske med liv och lust kasta sig in i de pågående konstfejdena och vilkas omdöme måste vara i högsta grad subjektivt. Kan man ej tänka sig — jag ser möjligen spöken på ljusa dagen — att detta menligt skall inverka på vad jag ville kalla det objektiva konstbedömandet?

Meningen med propositionen är, synes det mig, att få fram det bästa av samtida konst till glädje och vederkvickelse för inte blott det nu levande släktet utan för all framtid. Jag undrar, mina herrar, när man också tänker på att detta konstråd inte endast skall ha sin verksamhet i Stockholm utan över hela landet, om det ej då vore rent ut sagt litet lugnare, att rådet finge en mera allsidig sammansättning. Jag vill också — och det är en detalj, som icke framhållits i motionen — påpeka, att med den i motionen föreslagna sammansättningen av rådet, en representant för en så viktig konstgren som konsthantverket också kan beräknas få plats i konstrådet, vilket svårligen låter sig göra enligt Kungl. Maj:ts förslag.

När det gäller konst, är det ju mycket svårt att säga, vad som är det rätta, ty om smak kan man ju som bekant aldrig disputeras, men det synes mig dock som om det vore för allmänheten, och det gäller ju landet i dess helhet, angenämare om man visste, att detta nya konstråd finge en sådan sammansättning som i motionen föreslagits.

Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Herr Pauli: Herr talman! Den föregående ärade talaren, som i egenskap av motionär talade för den av herr Johansson m. fl. avgivna reservationen, intog ju, som vi hörde, en mycket välvillig ställning till den nya institution, som här föreslås. Han började med att tacka statsrådet för det initiativ, som denne tagit och som bör kunna lända såväl konstnärerna själva som vår byggnadskultur i allmänhet, om man så får säga, till gagn.

Den föregående talarens anmärkningar inskränkte sig till två punkter. Dels önskade han få nationalmuseets chef självskriven i konstrådet och dels önskade han få en annan sammansättning i fråga om konstnärsrepresentationen. Han erkände själv, att utskottet i viss mån gått honom till mötes genom att

Ang. vidgade arbetsuppgifter för svenska konstnärer. (Forts.)

påpeka, att man får förutsätta, att Kungl. Maj:t i de fall, där det anses ändamålsenligt, tar nationalmuseumchefen i anspråk såsom ledamot av konstrådet. Detta får anses så mycket mera naturligt, om det skulle bli så, som antydes i propositionen, att konstrådet även kommer att taga befattning med nationalmusei inköp av konst. Jag tror emellertid, att man lugnt kan gå den väg, som utskottet anvisat, och lämna detta i Kungl. Maj:ts händer. Departementschefen har ju i propositionen sagt, att man måste förbehålla Kungl. Maj:t en viss frihet vid utseendet av konstrådets ledamöter, och att det inte bör föreligga en absolut bundenhet vid de uppställda allmänna direktiven.

Huvuddelen av herr Ekströmers anförande rörde sig om huruvida man i konstrådet, som skulle bestå av sju ledamöter, skall ha fyra konstnärsrepresentanter eller endast två. Jag tror att de synpunkter, han framfört, i stort sett kunna användas som argument mot hans egen slutsats. Det är ju alldeles riktigt, när han framhåller, att det i våra dagar finns många olika smakriktningar och stilriktningar inom den bildande konsten. Dessa riktningar följa snabbare på varandra i utvecklingsserien i våra tider än de gjort förr, och representanterna för dem kunna komma att stå ganska skarpt emot varandra. Nu är det så, att enligt det kungl. förslaget två institutioner skola ha förslagsrätt i fråga om utseendet utav konstnärsrepresentanter, nämligen dels akademien för de fria konsterna och dels en allmän representativ sammanslutning av i landet verksamma konstnärer. Det kan inom parentes tillfogas, att en sådan representativ sammanslutning numera existerar. Förutsättningarna finnas alltså. På grundval av de förslag, som från akademien och denna förening framställas, skulle Kungl. Maj:t utse två målare och två skulptörer. Om man däremot skulle gå den väg, som herr Ekströmer föreslår, bleve det antingen så, att man hölle sig bara till två herrar, som vore föreslagna av konstakademien, eller till två, som vore föreslagna av vad vi skulle kunna kalla konstnärsföreningen — jag vet inte vad som är dess officiella namn — eller så, att man toge en från vardera hållet. I senare fallet skulle man från ena hållet ta en målare och från det andra en skulptör. Det kan dessutom erinras om att utom målare och skulptörer finns det även andra konstutövare, bland andra den icke oviktiga gren, som representeras av teckning och grafik. Det säger sig självt, att det skulle bli ganska otillfredsställande med denna magra representation, och att det skulle bli ganska svårt att utan kollision träffa ett sådant val. Men dessutom, om vi tänka oss, att man bara hade två stycken utövande konstnärer i konstrådet, då skulle ju, herr Ekströmer, faran för att en viss konstriktning bleve ensidigt representerad där bli mycket större än om man hade det dubbla antalet. Just den av herr Ekströmer eftersträfvade objektiviteten vid avvägandet mellan olika smak- och stilsynpunkter skulle, såvitt jag förstår, mycket bättre möjliggöras, om man toge ett något större antal konstnärer, som kunde representera de olika riktningarna och vilkas synpunkter kunde balansera varandra inom konstrådets diskussioner, än om man ginge fram på den mera ensidiga urvalslinje, som herr Ekströmer rekommenderar. Herr Ekströmer tycks frukta, att det skulle uppstå några svåra fejder inom konstrådet, om man har så många konstnärer där, och han slutade med att önska, att det skulle bli ett »lugnare» konstråd än det som Kungl. Maj:t tänkt sig. Jag tror verkligen, att både herr Ekströmer och andra ha en smula romantiskt överdrivna föreställningar om vissa sidor hos konstnärernas temperament och natur. Jag skulle tro att vår tids konstnärer visserligen äro i stånd till att stå upp ordentligt för sina meningar och säga ifrån, men att de ingalunda sakna den yttre behärskning och det sinne för praktiska angelägenheter, som skulle fordras i dessa överläggningar. Jag vill visst inte göra det till någon sorts kritik emot våra konstnärer, om jag antyder att många av dem

Ang. vidgade arbetsuppgifter för svenska konstnärer. (Forts.)
jämte konstnärlig begåvning även äga ett visst affärssinne, och med detta affärssinne sammanhänga de egenskaper, som jag nyss talade om.

Jag tror alltså, att just med beaktande av dessa önskemål om ett sakligt, objektivt och allsidigt bedömande av urvalsfrågorna, när det gäller den konst, som skall inköpas åt staten, kommer man allra bäst fram på den väg, som Kungl. Maj:t föreslagit. Och när herr Ekströmer liksom departementschefen påminner om att även konsthantverket bör få spela en roll härvidlag, är det ju ingalunda omöjligt att även få en representant för detta, om man tänker sig att den sjunde ledamoten, som skulle väljas av de övriga, toges från ett sådant håll. Visserligen skulle då herr Ekströmer bli ännu mera förskräckt därför att man finge en femte icke lekman till ledamot, men jag tror inte man behöver frukta, som jag hörde att någon gjorde, från ett annat håll inom statsutskottet, att det skulle uppstå en kompakt majoritet av utövande konstnärer, som alldeles skulle trycka ned lekmannaminoriteten och utöva ett slags artistdiktatur inom konstrådet. I det fallet torde man våga säga, att det finns en viss likhet mellan konstnärsnaturen och professorsnaturen, sådan den angivits i ett bekant talesätt från Tyskland, att »en professor är en person, som är av annan mening». Konstnärerna äro gärna litet individualistiskt lagda, och det tror jag är bara till gagn för den förda diskussionen, samtidigt som det förhindrar ett sådant där kompakt majoritetsvälde. Och skulle det någon gång inträffa, att alla dessa fyra konstnärer hade en gemensam mening om någon fråga i konstrådet, då kan man vara ganska lugn för att de också hade rätt.

Med åberopande av dessa synpunkter ber jag, herr talman, att få yrka bifall till Kungl. Maj:ts förslag och alltså till utskottets hemställan.

Herr Ström, Fredrik: Jag tror vi kunna vara överens om att med glädje hälsa statsrådets initiativ i denna fråga. Det är inte för tidigt, att konsten i vårt land har fått ett sådant organ som det som nu föreslås. Men jag måste i alla fall med herr Ekströmer uttala mitt stora tvivel om att den organisation av konstrådet, som föreslås, är den riktiga. Jag har en mycket lång erfarenhet på dessa områden från kommunala eller i varje fall kommunalt understödda institutioner och från organisationer, där kommunen varit representerad, och denna erfarenhet säger mig, att vi här ha en mycket svår nöt att knäcka och att det inte är alldeles säkert, att det är till vare sig konstens eller konstnärernas nytta, att man ger dem en majoritet i konstrådet.

Först och främst ha vi så många konstriktningar. Det finns en mångfald olika sekter på detta område, som ytterst intensivt bekämpa varandra, och det är omöjligt att i detta fall tillgodose dem alla. Om man då skall ha fyra stycken konstnärer av sju ledamöter, så riskerar man, att det blir litet för brokigt och att resultatet kan bli en spänning och en motsättning, som inte är till fromma för det resultat, som man vill nå med konstrådet, Jag måste också instämma med herr Ekströmer i hans utsaga, att det skapande temperamentet, som finns hos konstnärerna, icke alltid är till fördel, när det gäller organisatoriska uppgifter. Det är självklart, att konstnärerna skola vara företrädare i rådet, men faran ligger just i att man ger dem majoritet och att inom denna majoritet trots konstnärernas individualism ändå kan komma till stånd en motsättning mellan vissa konstriktningar eller, om konstriktningarna, som äro företrädare, ena sig, mellan dessa och den minoritetsuppfattning, som genom lekmännen skulle företräda objektiviteten och de orepresenterade konstuppfattningarna. Jag måste därför för min del finna, trots att jag erkänner, att det ligger åtskilligt i vad herr Pauli sagt, att det dock är en allt för stor risk att taga det steg, som man nu här från utskottets sida föreslår. Jag tror att man rent av riskerar det verk, som statsrådet velat ernå.

Ang. vidgade arbetsuppgifter för svenska konstnärer. (Forts.)

Slutligen har jag den meningen, att den myndighet, som skall utse representanterna i konstrådet, kanske skulle kunna nå en mera allsidig sammansättning av rådet, om den finge för flertalet medlemmar röra sig över en större räjong och icke mer eller mindre vara bunden vid de förslag, som de två institutionerna framlägga. Det är på grund av mycket lång erfarenhet i sådana saker som denna, som jag yrkar bifall till herr Ekströmers reservation.

Häri instämde herr *Lindhagen*.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjorde herr talmannen jämlikt de yrkanden, som därunder framkommit, propositioner, först på bifall till vad utskottet i det under behandling varande utlåtandet hemställt samt vidare på bifall till utskottets hemställan med den ändring, som föranleddes av bifall till den i ämnet väckta motionen; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Wistrand* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 87, röstar
Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles utskottets hemställan med den ändring, som föranledes av bifall till den i ämnet väckta motionen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästes, verkställdes till en början omröstning på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser. Herr talmannen förklarade därpå, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för nej-propositionen.

Då emellertid herr *Pauli* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 38;

Nej — 39.

Därjämte hade 8 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Föredrogos ånyo statsutskottets utlåtanden:

nr 88, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående gäldande av skadestånd m. m. till änkan R. Hallberg; samt

nr 89, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående nedsättning av räntan för egnahemslån vid statens järnvägar och statens vattenfallsverk jämte en i ämnet väckt motion.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Om vägnätets utbyggande med ett system av cykelvägar.

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 90, i anledning av väckta motioner angående vägnätets utbyggande med ett system av cykelvägar.

Med föranledande av två likalydande motioner, väckta den ena, nr 57, inom första kammaren av herr *H. Sten* m. fl. och den andra, nr 132, inom andra kammaren av herr *P. L. Persson* i Undersvik m. fl., hade utskottet i det nu föreliggande utlåtandet hemställt, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning rörande lämpligheten och möjligheterna av statligt stöd för anläggning av cykelstigar genom landets mera avlägsna skogsområden och andra glest befolkade bygder, som vore i behov av dylika samfärdsförbindelser.

Herr **Lindhagen**: Jag lyckönskar motionären till att förslaget gått igenom, men jag begagnar tillfället att framhålla, att det vore lyckligt, om riksdagen kunde vara lika enig om att man behövde ha talrika cykelbanor även vid landsvägarna.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, bifölls vad utskottet i förevarande utlåtande hemställt.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande statsutskottets memorial nr 91, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om vissa anslag under riksstans åttonde huvudtitel, innefattande anslagen till ecklesiastikdepartementet.

Punkterna 1 och 2.

De föreslagna voteringspropositionerna godkändes.

Punkten 3.

Utskottets hemställan bifölls.

Vid förnyad föredragning av bankoutskottets utlåtande nr 34, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående pensionering av viss indelt personal vid armén, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande bankoutskottets utlåtande nr 35, i anledning av framställningar angående pensioner och understöd åt vissa i statens tjänst anställda eller förut anställda personer m. m.

Punkterna 1—24.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Om pension åt förra städerskan Vilma Fröberg.

Punkten 25.

I punkten 19 av propositionen nr 259 hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen medgiva, att förra städerskan hos lantmäteriuundervisningen *Ida Vilhelmina (Vilma) Fröberg*, född *Gustafsson*, finge, räknat från och med den 1 januari 1937, under sin återstående livstid från anslaget till diverse pensioner och understöd m. m. uppbära en årlig pension av 408 kronor.

Utskottet hade i den nu ifrågavarande punkten av angivna orsaker hemställt, att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts förevarande framställning.

Om pension åt förra städerskan Vilma Fröberg. (Forts.)

Herr **Sundvik**: Herr talman! Enär det synes, att det måhända framkommit nya synpunkter på denna fråga, som ej voro kända för utskottet, då detta behandlade frågan, får jag härmed, herr talman, föreslå, att ärendet återremitteras till utskottet för förnyad behandling.

Herr **Åkerberg**: Herr talman! Jag vill å utskottets vägnar meddela, att utskottet ingenting har att erinra emot att ärendet återremitteras,

Efter härmed slutad överläggning yttrade herr talmannen, att därunder annat yrkande ej förekommit, än att den nu föredragna punkten skulle visas åter till utskottet.

Sedermera gjordes propositioner, först på bifall till vad utskottet i förevarande punkt hemställt samt vidare på återremiss; och förklarades den senare propositionen vara med övervägande ja besvarad.

Punkterna 26—32.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Föredrogos ånyo bankoutskottets utlåtanden:

nr 36, i anledning av vissa framställningar rörande understöd åt efterlevande till vissa i statens tjänst anställda personer m. fl.;

nr 37, i anledning av framställningar angående ersättning till vissa personer i anledning av skada, ådragen under militärtjänstgöring, m. m.;

nr 38, i anledning av väckta motioner rörande understöd från Vadstena krigsmanshuskassa åt visst f. d. indelt manskap m. m.;

nr 39, angående särskild ersättning åt en tjänsteman hos bevillningsutskottet; samt

nr 40, angående avlöningen för två hos andra kammaren anställda vaktmästare.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Vid förnyad föredragning av andra lagutskottets utlåtande nr 29, i anledning av väckt motion om vissa ändringar i vattenlagen, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogos ånyo jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 59, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående placering i lönehänseende av jägmästaren i Hälsinglands revir E. Q. Oldenburg;

nr 60, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ersättning från domänfonden till kronoarrendatorn J. Åberg m. m.;

nr 61, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till viss undersökning rörande den statsunderstödda torrläggningens verksamheten;

nr 62, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bidrag till täckande av kostnader för jordbrukets deltagande i Brysselutställningen 1935;

nr 63, i anledning av väckta motioner angående omorganisation av kontrollen över tillverkning av och handeln med margarin m. m.;

nr 64, i anledning av väckt motion om ändring i kungörelsen angående statsbidrag till jordförbättring å ofullständiga jordbruk; samt

nr 65, i anledning av väckta motioner om ändrade grunder för statsbidrag enligt kungörelsen om vissa åtgärder mot tuberkulos hos nötkreatur.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Vid föredragning av Kungl. Maj:ts denna dag avlämnade propositioner nr 289 och 290 blevo desamma på begäran bordlagda.

Anmäldes och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 148, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen framlagda förslag angående uppförande av nytt landstatshus i Gävle;

nr 149, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa arbeten till fördjupning av Trollhätte kanal;

nr 150, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående reservavstängningsanordning vid Vargöns kraftstation;

nr 151, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående kronans deltagande i en andra reglering av sjön Torrön; samt

nr 152, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatta åtgärder för främjande av sparsamhet bland skolungdomen.

Avgåvos och bordlades nedannämnda motioner:

nr 316, av herr *Björkman, Gustaf*, m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i vissa delar av kommunalskattelagen den 28 september 1928 m. m.;

nr 317, av herr *Gabrielsson* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i vissa delar av kommunalskattelagen den 28 september 1928 m. m.;

nr 318, av herr *Petersson, Knut*, och herr *Ekströmer*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i vissa delar av kommunalskattelagen den 28 september 1928 m. m.;

nr 319, av herr *Sköldén* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i vissa delar av kommunalskattelagen den 28 september 1928 m. m.; samt

nr 320, av herr *Gabrielsson*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående prisreglerande åtgärder på jordbrukets område.

Anmäldes och bordlades

statsutskottets utlåtanden:

nr 92, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående nybyggnad för laboratorier för gjuteriteknik m. m. vid tekniska högskolan ävensom inredning av vissa lokaler inom fackavdelningen för elektroteknik m. m. vid högskolan;

nr 93, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ämnesomfattningen för vissa professurer vid universitetet i Uppsala m. m.;

nr 94, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1937/1938 till universitetskanslersämbetet jämte i ämnet väckta motioner;

nr 95, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående omorganisation av vissa läroverk i Göteborg;

nr 96, i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar angående avstående i vissa fall av allmänna arvsfondens rätt till arv;

nr 97, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående restitution i visst fall av erlagd gåvoskatt;

nr 98, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående restitution till Stockholms högskola av erlagd arvsskatt;

nr 99, i anledning av Kungl. Maj:ts propositioner angående statsförvärv av järnvägarna Sala—Gysinge—Hagaström och Uppsala—Enköping; samt nr 100, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående statsförvärv av de Östra centralbanans järnvägsaktiebolag tillhöriga järnvägarna jämte i ämnet väckta motioner; ävensom

första lagutskottets utlåtanden:

nr 36, i anledning av väckt motion angående en partiell, kompletterande revision av förmynderskapslagstiftningen;

nr 37, i anledning av väckt motion om upphävande av inmutningsrätten till mineralfyndigheter och dess ersättande med ett koncessionssystem;

nr 38, i anledning av väckt motion angående ett förenklat tomtindelningsförfarande;

nr 39, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 3 § lagen den 1 juli 1898 (nr 68 s. 1), innefattande vissa bestämmelser om beräkning av strafftid, m. m.;

nr 40, i anledning av väckt motion angående upphävande eller revision av lagen om straff för ämbetsbrott av präst m. m.; samt

nr 41, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om förekommande och släckning av skogseld, dels ock i ämnet väckt motion.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 3.03 e. m.

In fidem

G. H. Berggren.

Tisdagen den 20 april.

Kammaren sammanträdde kl. 4 e. m.

*Protokolls-
justering.*

Upplästes för justering kammarens protokoll för förmiddagssammanträdet den 14 i denna månad.

Herr von Heland: Med anledning av att man på ett fördomsfritt sätt i tidningspressen försökt använda sig av mina yttranden under förra onsdagens debatt angående dyrortsgruppering vid folkpensionering, önskar jag vid justeringen av protokollet framhålla:

Det s. k. citat, som man använt sig av för angreppet, är falskt och kan inte återfinnas i protokollet. Jag har uppvisat stenografernas utskrift för högerriksdagsmännen Domö och Rahmn, och borde dessa herrar sålunda kunna bestyrka denna min uppgift. I protokollet kan man också konstatera, att jag utförligt motiverat, varför jag ändrat mitt votum i frågan. Jag önskar vid denna justering särskilt upprepa:

1. Genom högerns katastrofartade tillbakagång vid förra årets val är det politiska läget i riksdagen fullständigt förändrat.

2. Om två partier besluta samarbeta i regeringsställning efter ett överenskommet handlingsprogram, är det nödvändigt, att överenskomna programpunkter hållas.

3. Då man t. o. m. inom det avslagsyrkande partiet, högern, anser, att viss dyrortsgruppering kunde vara skälig, bör en tvivlare kunna gå med på praktisk prövning, i all synnerhet som riksdagen alltid har möjlighet att ånyo taga upp hela frågan till behandling.

Efter härmed slutad överläggning godkändes det upplästa protokollet.

Justerades protokollen för kammarens sammanträden den 14 innevarande april på aftonen och den 16 april.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades herr *Asplund* för tiden den 22 innevarande månad—den 1 nästkommande maj.

Anmäldes och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 8, till Konungen angående vissa av Kungl. Maj:ts för budgetåret 1937/1938 under riksstatens åttonde huvudtitel gjorda framställningar m. m.

Anmäldes och godkändes konstitutionsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 153, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring i vissa delar av lagen om kommandomål.

Anmälades och godkändes jordbruksutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 157, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anordnande under år 1937 av en allmän jordbruksräkning;

nr 158, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till rikskogstaxering och avverkningsstatistik;

nr 159, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående disponerande av avkastningen av statens hästavelsfond;

nr 160, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till kvalitetsfrämjande åtgärder på skogsvårdens område;

nr 161, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa åtgärder för lindring i mindre bemedlades kostnader för djursjukvård;

nr 162, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare statsunderstöd till vissa torrläggingsföretag;

nr 163, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av vissa kronoegendomar och lägenheter från sådana egendomar;

nr 164, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av vissa kronoegendomar och lägenheter från sådana egendomar;

nr 165, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bemyndigande för Kungl. Maj:t att besluta om försäljning av till arrendeegnehemsfonden överförda kronoegendomar;

nr 166, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 6 § 5 mom. lagen den 11 maj 1934 (nr 140) angående köttbesiktning och slakthus;

nr 167, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående viss ändring i gällande bestämmelser om lån till jordbrukare för genomförande av ackord m. m.;

nr 168, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av viss del av Abisko nationalpark till svenska turistföreningen;

nr 169, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående nedskrivning av ett HARRYDA elektriska andelsförening u. p. a. beviljat kraftledningslån; samt

nr 170, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tillfällig nedläggning av räntan å köpeskilling för vissa lägenheter, som upplåtits från kronojord.

Efter föredragning av ett från andra kammaren ankommet protokollsutdrag, nr 415, med delgivning av nämnda kammares beslut över dess första tillfälliga utskotts utlåtande nr 5, i anledning av väckt motion, II: 107, om införande av skolplikt för bildbara sinnesslöa barn m. m., beslöt första kammaren hänvisa detta ärende till sitt första tillfälliga utskott.

Föredrogos och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts propositioner: nr 289, angående inköp av vattenrätt i Gimån och Ljungan m. m.; och nr 290, angående exploatering av Konradsbergs- och Mariebergsområdena å Kungsholmen i Stockholm m. m.

Föredrogos och hänvisades till bevillningsutskottet nedannämnda motioner: nr 316, av herr *Björkman, Gustaf*, m. fl.; nr 317, av herr *Gabrielsson* m. fl.;

nr 318, av herr *Petersson, Knut*, och herr *Ekströmer*; samt
nr 319, av herr *Sköldén* m. fl.;
alla i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i vissa delar av kommunalskattelagen den 28 september 1928 m. m.

Föredrogs och hänvisades till jordbruksutskottet herr *Gabrielssons* motion, nr 320, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående prisreglerande åtgärder på jordbrukets område.

Föredrogs, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran statsutskottets utlåtanden nr 92—100 och första lagutskottets utlåtanden nr 36—41.

Avgåvos och bordlades nedannämnda motioner:

nr 321, av herr *Hansén* m. fl.;
nr 322, av herr *Forssell*; och
nr 323, av herr *Carlström* m. fl.;
alla i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående prisreglerande åtgärder på jordbrukets område.

Anmälades och bordlades

andra lagutskottets utlåtande nr 30, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av § 3 mom. 3 och § 4 mom. 5 förordningen den 31 mars 1922 (nr 130) angående uppbörd av avgifter för försäkringar i riksförsäkringsanstalten jämlikt lagen om försäkring för olycksfall i arbete; samt

första kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 4, i anledning av väckt motion angående tillgodoseende av behovet av allmänna samlingslokaler.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 4.13 e. m.

In fidem
G. H. Berggren.
